

ZPRÁVODAJ

MINISTERSTVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Zpravodaj je tištěn na papíru původem z lesů s certifikátem FSC (Forest Stewardship Council), kde se hospodáří sociálně a ekologicky šetrným způsobem podle stanovených standardů.

OBSAH:

Události měsíce

Integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností.....	2
Výsledky projektu CzechTerra	6

Finance

Aktuální situace programu Zelená úsporám	8
Změny systému energetického štítkování	9

Téma

Chemie kolem nás	10
Mokřady mezinárodního významu v ČR	15

Z rezortu

Vánoční stromky se značkou FSC	17
Chyby ve značení chemických látek	18

Obce a regiony

Zveřejňování zpráv o životním prostředí měst.....	19
Národní síť Zdravých měst v roce 2010	21

Analýzy, souhrny, komentáře

Světový klimatický summit v Mexiku	23
Houby nejsou na houby	25

VÝHLEDY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V EVROPĚ

Evropská agentura pro životní prostředí (EEA) vydává v pětiletých intervalech zprávu o stavu a výhledech životního prostředí v Evropě. Nejnovější, čtvrtá, zpráva byla poprvé představena 30. listopadu 2010 v bruselském sídle Evropského parlamentu. V České republice zprávu představila 7. prosince CENIA, česká informační agentura životního prostředí.

Zpráva o stavu a výhledech životního prostředí v Evropě *European Environment State and Outlook Report* (SOER) je určena pro politické činitele i veřejnost k získání informací o realizaci politiky životního prostředí EU i jednotlivých členských států. Hodnotí, v jakých oblastech bylo dosaženo největšího pokroku, a na které oblasti je třeba se zaměřit a dosáhnout v nich zlepšení.

Profesorka Jacqueline McGlade, výkonná ředitelka EEA, při představení publikace uvedla: „Spotřebováváme více přírodních zdrojů, než je environmentálně stabilní. To platí jak pro Evropu, tak pro celou planetu. Doposud nejviditelnější známkou nestabi-

lity je změna klimatu, avšak řada celosvětových trendů ukazuje na budoucí nárůst systémového rizika pro ekosystémy. Považujeme současné finanční krize by nás měla vést k zamyšlení.“

Tiskovou konferenci v Praze zahájila náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková a vyzdvihla publikaci SOER 2010 jako nejdůležitější dokument mapující stav životního prostředí v nedělitelném evropském prostoru. Ředitel CENIA Jiří Hradec provedl přítomné česky tištěným souhrnem zprávy a poukázal na hlavní megatrendy v environmentální problematice. Ředitelka odboru Evropské unie MŽP Veronika Hunt Šafránková podtrhla

význam této publikace pro tvorbu politiky životního prostředí v celé Evropské unii. Na dotazy odpovídali rovněž zástupci EEA Thomas Henrichs a Milan Chrenko.

Zpráva SOER 2010 je v celém rozsahu publikována pouze elektronicky na www.eea.europa.eu/soer. V češtině je k dispozici tištěná syntéza se srozumitelnými informacemi přístupnými pro širokou veřejnost. Distribuci českého souhrnu zajišťuje CENIA, je dostupný rovněž na www.eea.europa.eu/soer/synthesis/translations.

*Z tiskové zprávy CENIA,
české informační agentury životního prostředí,
vybrala a upravila (kvá)
Foto Zuzana Havlíková*

Integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností

CENIA, česká informační agentura životního prostředí, představila 13. prosince 2010 na tiskové konferenci projekt ISPOP (Integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností), který bude v příštím roce zajišťovat agendu povinného ohlašování v oblasti životního prostředí. ISPOP v duchu zásad eGovernmentu tuto činnost zoptimalizuje.

Foto Pavel Ehrlich

Zřizovatelem ISPOP je Ministerstvo životního prostředí, za nějž se tiskové konference zúčastnil náměstek ministra Tomáš Vrbík, který především vyzdvihl úspory finanční i časové, jichž se novým systémem dosáhne. Provoz zajišťuje CENIA a její ředitel Jiří Hradec zdůraznil ve své přednášce výhody ISPOP pro integrovaný sběr dat o stavu životního prostředí. Strukturu systému nastínil Jan Nepimach, který se podílel na řešení projektové úlohy, a Tereza Havránková z CENIA se věnovala praktickým aspektům provozu ISPOP v roce 2011.

Integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností je nástrojem veřejné správy a součástí Jednotného informačního systému životního prostředí (JISŽP). Slouží k ohlašování agend z oblasti životního prostředí. ISPOP umožňuje ohlašovatelům (provozovatelům zařízení) podání vybraných hlášení v oblasti životního prostředí v elektronické podobě dle platného datového standardu (technický popis struktury a datového formátu elektronického dokumentu), který je pro každý rok zveřejňován Ministerstvem životního prostředí. ISPOP zajišťuje příjem těchto hlášení a jejich další distribuci dotčeným institucím veřejné správy.

Postupný náběh ohlašovacích povinností je v zákoně č. 25/2008 Sb. rozdělen do tří etap – 2010, 2011 a 2012. V roce 2010 vznikla povinnost hlásit prostřednictvím ISPOP skupině ohlašovatelů povinných hlásit do IRZ (integrovaný registr znečištění). k 18. 11. 2010 bylo celkem v ISPOP zaregistrováno 5 398 subjektů (ohlašovatelů), od nichž bylo přijato celkem 21 437 hlášení. Největší část tvořila hlášení agendy odpadů 39 % a IRZ 25 %.

V roce 2011 dojde k rozšíření skupin provozovatelů, kteří jsou povinni hlásit dle zákona č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší. Předpokládaný odhad celkového počtu ohlašovatelů v roce 2011 je cca 30 000. Jedná se tedy o více než šestinásobné navýšení počtu subjektů oproti roku 2010. v roce 2012 se předpokládá nárůst ohlašovatelů na cca 70 000. v souvislosti s nastávajícím ohlašovacím obdobím uspořádala CENIA bezplatné semináře pro uživatele ISPOP ke způsobu ohlašování

▲ Ohlašovací povinnosti do ISPOP bude v roce 2011 podléhat více než 30 000 a v roce 2012 téměř 70 000 podnikatelských subjektů.

v roce 2011 (údajů za rok 2010). Semináře se konaly ve všech krajských městech a v Praze a byly určeny všem uživatelům ISPOP, zejména pak ohlašovatelům, kteří budou v roce 2011 podávat hlášení prostřednictvím ISPOP poprvé.

Další informace jsou k dispozici na www.ispop.cz.

*Eva Branišová, tisková mluvčí, CENIA,
česká informační agentura životního prostředí,
upraveno (red)*

MŽP chce uvolnit ruce podnikatelům

Ministr životního prostředí Pavel Drobil připravil k předložení vládě materiál, který by měl napomoci rozvoji podnikání v České republice z pohledu ochrany životního prostředí.

Dokument s názvem „Návrhy na řešení opatření k posílení konkurenceschopnosti a rozvoje podnikání v České republice z pohledu ochrany životního prostředí“ obsahuje 96 podnětů, které se vztahují k předpisům na ochranu životního prostředí. Body posuzovala jednotlivě meziresortní pracovní komise a navrhovala řešení.

„Pokud se podaří uvést do praxe všechna navržená opatření, můžeme podnikatelské sféře ušetřit až 8,74 miliard korun ročně. Přesnější odhady úspor vyčíslíme vždy při zpracování návrhu konkrétního předpisu,“ uvedl ministr životního prostředí Pavel Drobil.

Prvních 18 podnětů už naplnila novela zákona o vodách a novela zákona o odpadech. Její součástí je i navrhované zrušení povinnosti zpracovávat Plán odpadového hospodářství (POH), jehož zrušení se navrhuje pouze u POH původců odpadů (pokud nejde o obce). Jen toto snížení administrativní zátěže by ušetřilo 62 milionů Kč.

Petr Kučera, tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)

Vývoj motorů na CNG

Setkání s představiteli společnosti Vítkovice, a. s., kterého se v listopadu zúčastnil ministr životního prostředí Pavel Drobil spolu se svým náměstkem Ivo Hlaváčem, bylo věnováno především dopravní tematice.

Foto archiv MŽP

Ministr Drobil se při této příležitosti seznámil s podporou rozvoje CNG (stlačeného zemního plynu) ve skupině Vítkovice Machinery Group, konkrétně s vývojem motorů o objemu 1400 a 700 ccm na zemní plyn. Tyto motory by měly být výkonnější než benzínové či naftové a využívat možností zemního plynu, který maximalizuje výkonnost motoru nad standard běžných paliv. Ministr Drobil si dále prohlédl provoz společnosti Vítkovice Cylinders, a. s., která je mimo jiné dodavatelem plnicích stanic na zemní plyn.

*Petr Kučera, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)*

► Plnění nádrže stlačeným zemním plynem.

Emisní povolenky pro teplárenství

Česká republika na jednání v Bruselu 15. prosince 2010 prosadila, že v roce 2013 by měly teplárny obdržet až o 30 % víc bezplatných emisních povolenek pro centrální zásobování teplem v domácnostech ve srovnání s původním návrhem Evropské komise.

Jádrem jednání členských států s Evropskou komisí bylo, kolik bezplatných povolenek od roku 2013 obdrží jednotlivé průmyslové podniky a teplárenství. ČR společně s některými novými členskými státy patří k zemím s velmi vysokým podílem využití centrálního zásobování teplem, na které je napojeno odhadem více než 1,5 milionu českých domácností. „Dle interního odhadu MŽP bude vyšší množství povolenek znamenat úsporu nákladů až 1,45 mld. Kč, což by se mělo pozitivně odrazit na účtech domácností, které tak mohou ročně ušetřit až 1000 Kč,“ řekl náměstek ministra životního prostředí Ivo Hlaváč. Více bezplatných povolenek dává provozovatelům tepláren rovněž šanci na postupnou modernizaci a přechod na nové nízkoemisní technologie šetrnější k životnímu prostředí.

V Evropském systému obchodování s emisními povolenkami (EU ETS) se ve třetím obchodovacím období (2013–2020) bude většina povolenek prodávat v aukci. Pro některé ohrožené průmyslové sektory a výrobu tepla však ze Směrnice (2009/29/ES) vyplývá postupný náběh aukcí, tedy přiděl vyššího počtu bezplatných povolenek. Množství povolenek, které se budou přidělovat zdarma, se stanoví na základě emisního faktoru. Ten bude odvozen od průměrných emisí deseti procent nejúčinnějších zařízení v rámci EU.

Michaela Jendeková, tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)

Životní prostředí a statistika

Ministr životního prostředí Pavel Drobil se v listopadu sešel s předsedkyní Českého statistického úřadu. Hovořili o tématech, jako je Rada vlády pro udržitelný rozvoj, problematika sjednocení statistiky odpadového hospodářství v ČR nebo Vědecká rada ministra životního prostředí.

Rada vlády pro udržitelný rozvoj byla zřízena jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády České republiky pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení. Předsedou Rady je předseda vlády, výkonným místopředsedou ministr životního prostředí, místopředsedy poté z titulu svých funkcí ministr průmyslu a obchodu a ministr práce a sociálních věcí. Činnost Rady se zaměřuje především na zpracování Strategie udržitelného rozvoje ČR a její aktualizaci, zpracování situačních zpráv, včetně vyhodnocení souboru indikátorů udržitelného rozvoje, a metodickou koordinaci důležitých koncepčních dokumentů.

Sjednocení statistiky odpadového hospodářství v ČR považuje MŽP za důležitě zejména z pohledu snižování administrativní zátěže a již několik let se spolu s ČSÚ pokouší najít vhodné řešení. Ačkoli sledování produkce a nakládání s odpady vychází z jedné evidence dle zákona o odpadech, jsou v současné době vyplňovány dva formuláře pro dvojí zjišťování (výkaz ČSÚ dle platné vyhlášky ČSÚ pro evropské výkaznictví a hlášení MŽP podle zákona o odpadech, jehož výstupy jsou důležitým nástrojem zejména pro kontrolní, hodnotící, strategické a reportingové činnosti v oblasti odpadového hospodářství). Problematicou se aktuálně zabývá ustavená pracovní skupina k řešení statistiky odpadů na úrovni zpracovatelů dat

(ČSÚ a MŽP) a uživatelů dat (MPO a MZE) s cílem dosažení jednotného konsolidovaného vykazování dat.

Vědecká rada ministra životního prostředí se podílí na tvorbě strategických dokumentů zaměřujících se zejména na problematiku výzkumu a vývoje v oblasti tvorby a ochrany životního prostředí. Dále navrhuje a doporučuje priority pro přípravu programu aplikovaného výzkumu a vývoje, včetně jeho aktualizace, a také doporučuje základní nastavení oblastí veřejného environmentálního výzkumu a odpovídající finanční podporu pro jednotlivé oblasti výzkumu a vývoje nebo výzkumné záměry.

*Petr Kučera, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)*

Česko-bavorské setkání

Ministr životního prostředí Pavel Drobil jednal v listopadu s Markusem Söderem, bavorským státním ministrem životního prostředí a zdraví.

Foto archiv MŽP

Setkání obou ministrů se týkalo dvou hlavních témat – Národního parku Šumava a dostavby JE Temelín. Ministr Drobil seznámil bavorského kolegu s novou koncepcí Národního parku Šumava a oba se shodli na tom, že platí všechny dosavadní smlouvy a dohody. Zároveň se domluvili na vzájemném informování a spolupráci pro další období.

V souvislosti s tématem JE Temelín informoval ministr Pavel Drobil ministra Markuse Södera o vládní energetické koncepci České republiky a oba ministři se shodli, že je jak pro Bavorsko, tak i Česko důležité především zajištění bezpečnosti a výměna informací. Bavorská strana ujistila, že nechce zasahovat do energetických záležitostí naší republiky.

„Jsem rád, že setkání proběhlo ve vzájemné shodě a do budoucna počítáme s vytvořením a pravidelným využíváním informační linky mezi oběma ministerstvy,“ řekl po jednání ministr Pavel Drobil.

▲ Česko-bavorské setkání se týkalo především dvou hlavních témat: Národního parku Šumava a dostavby JE Temelín.

*Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)*

Prosincová Rada EU pro životní prostředí

V Bruselu se 20. prosince 2010 sešli ministři životního prostředí na poslední Radě z programu belgického předsednictví. Českou delegaci vedla první náměstkyně ministra životního prostředí Rut Bízková.

Z legislativních návrhů bylo hlavním bodem dosažení politické shody k návrhu nařízení o uvádění biocidních přípravků na trh a jejich používání. Tento návrh je evropskými institucemi projednáván od roku 2009. Rada EU tím připravila pozici pro vyjednávání s Evropským parlamentem, které se uskuteční v rámci druhého čtení během nadcházejících předsednictví. „Pro Českou republiku je prioritou, aby systém zajistil dostatečnou ochranu zdraví a životního prostředí za co možná nejmenšího dopadu na podnikatelské prostředí,“ vystoupila náměstkyně Bízková. ČR s určitými výhradami kompromisní text také podpořila. Návrh přináší změny, které mají za cíl zlepšit dosavadní systém fungování systému uvádění biocidních přípravků na trh, např. zavedením možnosti jednotného povolení na evropské úrovni, zjednodušením procedury povolování biocidních přípravků, posílením funkce vzájemného uznávání povolených biocidů, zavedením povinného sdílení údajů z testů prováděných na obratlovcích, zlepšením ochrany údajů a dalšími opatřeními.

Ze strany belgického předsednictví pak byla ministrům předložena Zpráva o pokroku prací nad dalším projednáváním legislativním návrhem – směrnici o odpadu z elektrických a elektronických zařízení, jehož projednávání bude pokračovat během následujícího maďarského předsednictví.

V diskusi k omezení emisí CO₂ z lehkých užitkových automobilů vyjádřili vystupující ministři podporu kompromisní dohody dosažené mezi Evropským parlamentem a Radou EU. Důležitým prvkem této dohody je např. dlouhodobý cíl redukce emisí ve výši 147 g CO₂/km. Tato dohoda ještě podléhá formálnímu potvrzení na jednání Výboru stálých zástupců (COREPER) dne 21. 12. 2010.

V rámci představení Zprávy o pokroku k návrhu nařízení o možnosti členských států zakázat či omezit pěstování geneticky modifikovaných organismů na svém území podpořila většina ministrů pokračování projednávání předloženého návrhu. Svou podporu však ministři podmínili předložením doplňujících informací ze strany Evropské komise, především pak požadavkem na konkrétní příklady pro odůvodnění možného zákazu.

Ministři dále projednávali řadu nelegislativních bodů – zejména byly přijaty závěry Rady ke zlepšení nástrojů politiky životního prostředí. Rada vyzvala Evropskou komisi k vyhodnocení stávající politiky životního prostředí EU, tzv. 6. Akčního programu pro životní prostředí, a dále k urychlení přípravy nového uceleného rámce pro politiku životního prostředí, který by měl být představen v podobě nového 7. Akčního programu. „Evropská unie by měla mít dlouhodobý a dostatečně podrobný strategický rámec pro směřování politiky

životního prostředí. Tato nová politika musí být úzce provázána s aktuálně projednávanými strategickými dokumenty, jako je například strategie Evropa 2020 a nová kohezní politika, s diskuzí o revizi rozpočtu EU,“ uvedla Rut Bízková.

Během jednání byly přijaty závěry Rady k úspěšné konferenci o ochraně biologické rozmanitosti, která se uskutečnila v listopadu 2010 v japonské Nagoji. Na základě dohody na mezinárodní úrovni je nyní potřeba implementovat dojednané závazky do politik jednotlivých členských států a Evropské unie.

Dále byl přijat příspěvek formace životního prostředí do debaty o udržitelnosti zdrojů, ve formě závěrů Rady k udržitelné spotřebě a výrobě, která by měla představovat jeden ze zásadních elementů nové strategie EU v této oblasti.

V odpolední části pak ministři v rámci debaty pozitivně zhodnotili výsledek konference k ochraně klimatu, která se uskutečnila mezi 29. listopadem a 10. prosincem 2010 v mexickém Cancúnu.

Další zasedání Rady pro životní prostředí se uskuteční 14. března 2011 pod taktovkou maďarského předsednictví.

*Veronika Hunt Šafránková, MBA,
ředitelka odboru EU
a politiky životního prostředí MŽP*

Ministr podal rezignaci

Pavel Drobil se 15. prosince 2010 rozhodl vzhledem k sílícímu mediálnímu tlaku podat rezignaci na post ministra životního prostředí.

Chce tak zabránit tomu, aby kauza bývalých zaměstnanců Státního fondu životního prostředí poškodila ministerstvo, vládu nebo Občanskou demokratickou stranu. Ministr dále důrazně odmítá všechna nařčení ze spoluúčasti na jakémkoli korupčním jednání. Osobní odpovědnost z kauzy vyvozuje proto, že si uvědomuje své manažerské selhání v některých personálních otázkách.

Michaela Jendeková, tiskové oddělení MŽP

Výsledky projektu CzechTerra

Ministerstvo životního prostředí představilo v listopadu 2010 statisticky reprezentativní údaje o krajině z projektu CzechTerra.

Projekt CzechTerra, financovaný z prostředků na výzkum a vývoj, podává celkový obraz o krajině, včetně zastavěných ploch, intenzivně obhospodařovaných územích, ale i o přírodě blízkých prvcích, jakými jsou lesy, rozptýlená zeleň v krajině, aleje podél cest apod. Zvláštní pozornost je věnována lesu a rozptýlené zeleni se stromovou vegetací.

Les a veškerá rozptýlená zeleň zaujímají 43,4 % z celkové rozlohy ČR, přitom les představuje 35,1 % a rozptýlená zeleň se stromovou vegetací 2,9 %, zbytek připadá na rozptýlenou zeleň s bylinnou a keřovou vegetací.

Celkový objem dřeva v lesích je 825 mil. m³, což představuje průměrnou zásobu 305 m³/ha. Tento údaj je o 7,5 % nižší než údaj publikovaný Ministerstvem zemědělství v roce 2007. Druhové skladbě lesa dominuje smrk a borovice (54,9 %), 14 dřevin má zastoupení větší než 1 % (smrk, jedle, borovice, modřín, dub, buk, habr, javor, jasan, bříza, jeřáb, lípa, olše, vrby).

V rozptýlené zeleni se stromovou vegetací na celkové ploše 221 tis. ha dominují listnáče (79,9 %), 14 dřevin má zastoupení větší než 1 % (jasan, bříza, třešeň, olše, vrby, dub, javor, akát, jeřáb, hrušeň, jabloň, lípa, topoly, borovice). Nezanedbatelné je také množství dřevní hmoty, celkem 25,4 mil. m³.

Celé spektrum výsledků projektu CzechTerra 2008–2009 je prezentováno souborem 159 samostatných úloh statistického vyhodnocení dat. Údaje o projektu jsou k dispozici na stránkách www.czechterra.cz a základní informace o výsledcích projektu jsou rovněž na stránkách ministerstva: www.mzp.cz.

Systém inventarizace krajiny CzechTerra je koncipován jako kontinuální a kompletní výsledky poskytuje každoročně. Opírá se o pozemní šetření doplněné vyhodnocením leteckých snímků. Díky optimalizovaným metodickým postupům a jedinečné české technologii pro sběr a zpracování dat je CzechTerra nákladově vysoce efek-

tivní a projekt byl rovněž mezinárodně pozitivně hodnocen.

Výsledky inventarizace krajiny CzechTerra budou využívány pro strategické plánování, ochranu krajiny a pro mezinárodní výkaznictví v rámci mezinárodních dohod, jakou je například Rámcová úmluva OSN o ochraně klimatu – UNFCCC. Výsledky i primární data projektu CzechTerra budou bezplatně k dispozici pro výuku a výzkum. Lze je využít jako referenční údaj pro různé typy regionálních a lokálních studií.

Projekt inventarizace krajiny CzechTerra odborně zajišťuje IFER – Ústav pro výzkum lesních ekosystémů v rámci širšího projektu vedeného Ústavem systémové biologie a ekologie AV ČR. Oba subjekty společně usilují o nalezení zdrojů pro zajištění opakovaných inventarizačních šetření v následujících letech s cílem zajistit kontinuitu projektu.

*Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)*

Jak postupovat proti úmyslnému trávení živočichů

Ministerstvo životního prostředí s Českou společností ornitologickou připravilo v listopadu seminář k problematice boje se zakázanými prostředky zabíjení živočichů s konkrétním zaměřením na úmyslné trávení volně žijících živočichů.

Klíčovou roli pro úspěšné dopadení pachatele hraje spolupráce mezi dotčenými subjekty a jejich koordinovaný postup, proto se mimo jiné semináře zúčastnili zástupci Policie ČR, České inspekce životního prostředí a Státní veterinární správy.

Přestože se Ministerstvo životního prostředí této problematice dlouhodobě věnuje a společně s Českou společností ornitologickou provádí dlouhodobě osvětu, nebyl v ČR dosud úspěšně vyřešen jediný případ. MŽP proto chtělo tuto skutečnost posunout blíže k řešení.

S aktuálním stavem problematiky seznámil náměstek ministra životního pro-

středí Tomáš Tesař – ředitel sekce ochrany přírody a krajiny. Poté zástupci všech přítomných orgánů a organizací diskutovali o postupu a svých rolích v řešení problematiky trávení volně žijících živočichů.

Výrazně se podařilo identifikovat a zpřesnit problematická místa v procesu vyšetřování případů a určit tři prioritní okruhy budoucí spolupráce zejména státních institucí.

Prvním okruhem je příprava koordinovaného postupu klíčových organizací (Policie ČR, České inspekce životního prostředí a Státní veterinární správa) při nalezení živočicha s podezřením na otravu. Druhým je společné uplatnění připomínek

k legislativním úpravám, které se týkají dané problematiky. a třetím krokem je společná příprava osvětového materiálu pro neodbornou veřejnost.

Účastníci semináře se také mohli seznámit s inspirativní prezentací o postupech vyšetřování případů otrav na Slovensku, kterou uvedl Mário Kern, zástupce ředitele odboru justiční policie Úřadu justičnej a kriminálnej policie Prezídia Policajného zboru Slovenskej republiky.

*Jarmila Krebsová, tiskové oddělení MŽP,
upraveno (red)*

ILEGÁLNÍ USMRČOVÁNÍ ŽIVOČICHŮ TRÁVENÍM

Ročně je u nás zdokumentováno několik desítek případů ilegálního trávení, avšak předpokládaný celkový počet zahubených ptáků je mnohonásobně vyšší – pravděpodobně až několik tisíc ročně – protože trávení probíhá utajeně a o většině případů se nikdo nedozví.

Zabíjení otrávenými návnadami patří mezi zakázané metody usmrčování živočichů, což vyplývá jak z národní a evropské legislativy (Směrnice o ochraně volně žijících ptáků, Směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin), tak i z mezinárodních úmluv, zejména z Úmluvy o ochraně evropské fauny, flóry a přírodních stanovišť (tzv. Bernské úmluvy). Jedná se o závažný a dlouhodobý problém, který je v různém měřítku aktuální ve většině evropských zemí. Používání otrávených návnad, které je primárně zaměřeno pravděpodobně na hubení drobných šelem, jako jsou lišky či kuny, má vzhledem k neselektivnímu působení dopad na všech-

ny skupiny živočichů, obzvláště negativně zasahuje populace zvláště chráněných druhů, a to zejména velkých dravců, kteří jsou kvůli malé početnosti populací snáze ohrožitelní. Dalším významným aspektem je fakt, že se jedná o toxické látky, které představují potenciální nebezpečí pro lidské zdraví.

Ministerstvo životního prostředí se průběžně snaží nalézt řešení přetrvávající neutěšené situace. Díky spolupráci resortu životního prostředí a zemědělství a dalších spolupracujících organizací již bylo docíleno dílčích úspěchů, např. na úrovni předpisů Evropské komise, kdy bylo odsouhlaseno vyřazení karbofuranu ze seznamu účinných látek povolených pro použití v přípravcích na ochranu rostlin. Tímto krokem však řešení dané problematiky ani zdaleka nekončí, a to především z důvodu existence zásob různých druhů toxických látek (často dnes již zakázaných přípravků na ochranu rostlin, jako je např. karbofuran) a jejich pokračujícího zneužívání.

Zdroj: MŽP

Škola v přírodě za obrázky biodiverzity

Třída, která nakreslila nejhezčí obrázky do výtvarné soutěže na téma Biodiverzita – druhová rozmanitost, dostala od MŽP 100 tisíc korun na školu v přírodě.

Vyhlášení v Domě kultury Akord se zúčastnilo pět tříd ostravských základních škol, které se do soutěže přihlášily a jejichž výkresy porotu nejvíc zaujaly. Ocenění žákům tříd předal ministr životního prostředí Pavel Drobil.

První místo, které bylo oceněno příspěvkem 100 000 Kč na školu v přírodě, obsadila 4. B ze ZŠ Ostrava-Svinov. Jako druhá nejlepší třída se umístila 3. a ze ZŠ Slezská Ostrava – ta získala výlet do národního parku v hodnotě 25 000 Kč, třetí byla třída 2. a ze ZŠ Ostrava-Hrabůvka, která se může těšit na příspěvek na vybavení třídy ve výši 10 000 Kč. Na čtvrtém a pátém místě se

umístily 2. a ze ZŠ Ostrava-Vítkovice a 5. B ze ZŠ Ostrava-Poruba. Ty od ministra dostaly knihu o planetě Zemi a další věcné ceny.

Náměstek ministra životního prostředí Tomáš Vrbík předal ceny vítězům výtvarné soutěže na téma Biodiverzita – druhová rozmanitost v Praze. i zde třída, která nakreslila nejhezčí obrázky, dostala od MŽP 100 000 korun na školu v přírodě.

Besídky v Národním domě na pražském Smíchově se zúčastnilo pět tříd pražských základních škol, jejichž výkresy porotu nejvíc zaujaly. První místo, které je oceněno příspěvkem 100 000 Kč na školu v přírodě, obsadila 2. a ze ZŠ Jeseniova v Praze.

Jako druhá nejlepší třída se umístila 5. a ze ZŠ Dolákova v Praze – ta získala výlet do národního parku v hodnotě 25 000 Kč, třetí byla třída 2. B ze ZŠ Břečťanová v Praze, která se může těšit na příspěvek na vybavení třídy ve výši 10 000 Kč. Na čtvrtém a pátém místě se umístily 4. B ze ZŠ Drtinova v Praze a 3. B ze ZŠ Dr. E. Beneše v Praze, které dostaly knihu o planetě Zemi a další věcné ceny.

Soutěž vyhlásilo Ministerstvo životního prostředí pro žáky 1.–5. tříd základních škol.

*Michaela Jendeková, tiskové oddělení MŽP
upraveno (red), foto archiv MŽP*

▲ Na školu v přírodě pojedou děti ze 4.B ZŠ Ostrava-Svinov.

▲ Doprovodný program při vyhlásování vítězů výtvarné soutěže na téma Biodiverzita – druhová rozmanitost v Praze.

Aktuální situace programu Zelená úsporám

V programu Zelená úsporám probíhá od 31. října 2010 kontrola přijatých žádostí. K 16. prosinci 2010 zbývalo zkontrolovat ještě 14 tisíc žádostí. Podle předběžných odhadů SFŽP je možné očekávat převis mezi 3 až 5 miliardami korun.

Aktuální průměrná dotace se pohybuje v rozmezí 60 až 65 %. v současné době MŽP vede jednání s kupci emisních kreditů, protože se zvažuje snížení dotace v řádu několika procentních bodů tak, aby mohli být uspokojeni všichni žadatelé, kteří podali žádost dle podmínek programu.

„V průběhu celého roku 2009 bylo přijato 3 100 žádostí. v posledním týdnu před přerušením programu pak celkem 10 425 žádostí, což je výrazně více než SFŽP očekával. Tento extrémní nárůst počtu přijatých žádostí je nad naši administrativní a personálně-technickou kapacitu a není možné tyto projekty zkontrolovat do konce ledna. Proto lze očekávat, že program nebude otevřen 1. února, jak bylo původně deklarováno,“ řekla první náměstkyně ministra Rut Bízková.

Zelená úsporám

Celkem 20 000 žádostí v objemu 5,7 miliard korun schválených na 91. Radě fondu, která se konala 30. září, a na 92. Radě fondu, která se konala 11. listopadu, bude vyplaceno v původní, požadované výši. Prostředky mohou žadatelé očekávat do konce března příštího roku.

V současné době je v programu Zelená úsporám evidováno 75 000 žádostí. Ministerstvo životního prostředí podniká účinné kroky k důsledným kontrolám

realizovaných opatření, převážně se jedná o zateplení bytových panelových domů a výměnu starých kotlů na fosilní paliva za kotle na biomasu. v současné době probíhají další jednání s kupci emisních kreditů.

Program Zelená úsporám byl zahájen v dubnu 2009 a je určen na podporu úspor energie a využití obnovitelných zdrojů energie v obytných domech. Podpora se poskytuje formou nenárokové dotace. Program je financován z příjmů z prodeje jednotek AAU, které byly doposud prodány ve smluvní ceně 19,6 miliard korun.

*Michaela Jendeková,
tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)*

Program na podporu ozdravných pobytů

Ministr životního prostředí Pavel Drobil schválil Program na podporu ozdravných pobytů dětí z oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší s tím, že první výzva z Národních programů SFŽP ČR bude vyhlášena v nejbližší době.

Cílem programu je zlepšení zdravotního stavu a posílení environmentálního vědomí u dětí školního věku. Podpora bude směřovat na zajišťování ozdravných pobytů žáků 1. stupně základních škol z oblastí se zhoršenou kvalitou ovzduší.

Žadatelé o dotaci mohou být školy a školská zařízení a územní samosprávné celky, které jsou zřizovateli škol. „Zlepšování stavu životního prostředí, a ovzduší zejména, je jedna z priorit naší koncepce vedení Ministerstva životního prostředí,“

upřesnil ministr životního prostředí Pavel Drobil. „Vítám každý prostředek, který u dětí dokáže zmírnit dopady nepříznivého prostředí, ve kterém žijí,“ dodal.

Program bude podporovat ozdravné pobyty v rozsahu 10 až 15 dní, které se budou zaměřovat na environmentální výchovu v rekreačních střediscích, střediscích ekologické výchovy a dalších vhodných zařízeních.

Maximální výše dotace bude v částce 300 korun na žáka a den. Započítávány budou náklady na ubytování, stravování a dopravu, dále také náklady na zajiště-

ní environmentálně zaměřeného programu, na pomůcky a náklady na pojištění.

Hodnota prostředků, které budou v rámci první výzvy uvolněny, je 5 milionů korun. Po kladném vyhodnocení žádosti a uzavření smlouvy s žadatelem bude Fond uvolňovat finanční prostředky průběžně na základě předložených bankovních výpisů či faktur.

*Michaela Jendeková,
tiskové oddělení MŽP, upraveno (red)*

Změna systému energetického štítkování

Od prosince 2010 vchází v platnost nová evropská legislativa v oblasti energetického štítkování, kterým se určuje energetická náročnost domácích elektrospotřebičů. V průběhu roku 2011 se spotřebitelé mohou setkávat s oběma variantami štítků a na konci roku 2011 již bude povinné používání nových, graficky i obsahově upravených štítků.

Energetický štítek se používá pro domácí elektrospotřebiče (ledničky, pračky, myčky apod.) a vyjadřuje energetickou náročnost jejich provozu. Písmena A až G určují poměr spotřeby daného spotřebiče ve srovnání s pevně danými parametry, výsledkem je koeficient energetické účinnosti, jež se pro zjednodušení dělí do tříd dle písmen. „Jelikož technologický vývoj jde neustále kupředu a nedošlo k posunu energetických tříd, kategorie a přestala stačit a začalo se používat značení A+, A++ a A+++“, vysvětluje příčinu změn Juraj Krivošík ze společnosti SEVEN.

Nový štítek od starého rozeznají spotřebitelé na první pohled, změnila se jeho vizuální podoba a do určité míry i informační obsah. Veškeré informace jsou vyjádřeny piktogramy a jsou jazykově neutrální.

Vedle vizuální stránky štítků a pravidel jejich používání výrobci a distributory je hlavním smyslem nové právní úpravy rozšíření kategorie A. „Výrobci již delší dobu hodnocení A+, A++ a A+++ používají. Až nyní jsou ale tyto kategorie oficiálně součástí štítků, a spotřebitel tak reálně vidí rozdíl mezi jednotlivými výrobky. Například u chladicích zařízení se již nyní na trhu nesmí objevit kategorie B a horší, prodávat se tedy mohou pouze kategorie A, a i v té jsou velké rozdíly. Další rozdělení kategorie tak bylo nevyhnutelné,“ konstatuje Martin Sailer, generální ředitel CECED CZ, sdružující výrobce domácích spotřebičů, a dodává, že do budoucna bude potřeba legislativu ještě dále měnit.

Energetickými štítky se dnes označují chladicí spotřebiče, myčky nádobí a pračky. Nově se rozrostla sekce chladicích zařízení o domácí vinotéky a přenosné chladničky. „Ty mohou nést označení i B, C, někdy i D, záleží na použité technologii,“ doplňuje Martin Sailer. S energetickými štítky se spotřebitelé nově začnou setkávat i u televizorů. Do budoucna se do systému budou zařazovat i další výrobky, u kterých lze předpokládat vývoj v energetické náročnosti.

Nemění se jenom grafická podoba štítku, ale i jeho obsahová podoba. Jedním z příkladů je měření spotřeby energie u praček, které nově nesestává jenom z měření spotřeby na plný cyklus se 60 stupni Celsia, ale nově i se 40 stupni a s celou a poloviční náplní. Informace na štítku tak bude reflektovat reálnější formu spotřeby energie v domácnostech.

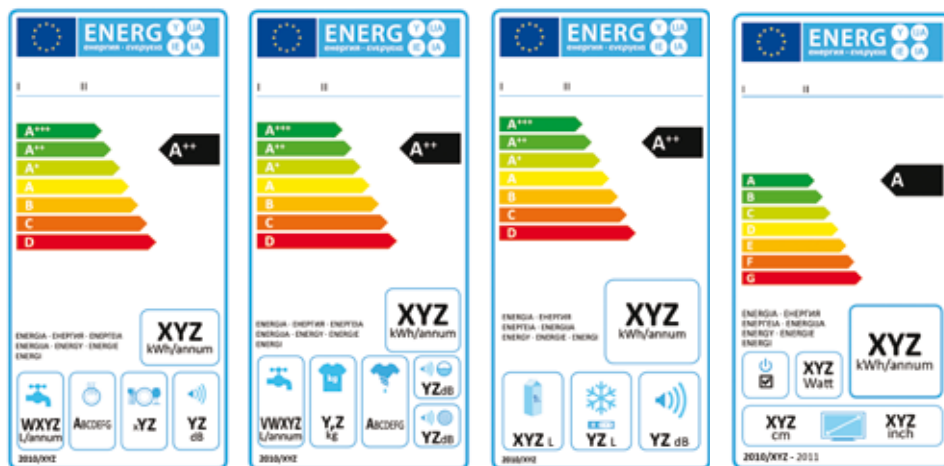
Další legislativní novinkou je, že veškerá inzerce, která bude obsahovat informaci o ceně produktu, bude muset uvádět i jeho energetickou třídu.

Pro ještě jednodušší orientaci mezi energeticky nejúspornějšími spotřebiči přináší program Partnerství Zelená úsporám logo TOP Kategorie. Je určeno jen spotřebičům s energeticky nejvýhodnějšími parametry. Seznam takto „oceněných“ výrobků je pravidelně aktualizován v souvislosti s uváděním dalších nejúspornějších výrobků na trh. Kritéria pro výběr konkrétních výrobků určuje Kontrolní komise programu Partnerství Zelená úsporám a jsou k dispozici na internetových stránkách: <http://www.zelenausporam-partnerstvi.cz/kriteria-pro-zarazeni/>.

Juraj Krivošík, SEVEN, o. p. s.
Daniel Hájek, MŽP

PARTNERSTVÍ ZELENÁ ÚSPORÁM

Program Partnerství Zelená úsporám je součástí programu Zelená úsporám a věnuje se problematice elektrospotřebičů, je nedotační a neposkytuje finanční podporu na jejich nákup. Přináší spotřebitelům informace a návod, jaké spotřebiče mohou být nejúspornější, jak je provozovat a recyklovat po ukončení jejich provozu. Kritéria pro zapojení konkrétních výrobků do programu jsou nastavena tak, že je splní pouze energeticky nejúspornější výrobky dostupné na našem trhu. Účast v programu si nelze koupit ani formou reklamy, ani sponzorstvím. Více informací na www.zelenausporam-partnerstvi.cz.

▲ Ukázky nových štítků.

Chemie kolem nás

Mezinárodní rok chemie: Chemie – náš život, naše budoucnost.

O Mezinárodním roku chemie

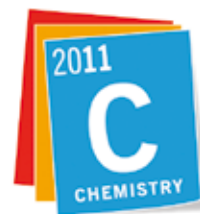
Před sto lety byla udělena Nobelova cena za chemii první ženě – Marii Curie-Sklodowské. Mezinárodní unie čisté a aplikované chemie (IUPAC) při této příležitosti navrhla zdůraznit přínosy mezinárodní vědecké spolupráce a zapojení žen ve vědě. Ve spolupráci s UNESCO byl rok 2011 vyhlášen Mezinárodním rokem chemie s podtitulem: „Chemie – náš život, naše budoucnost“. Více informací je k dispozici na www.chemistry2011.org.

V průběhu roku se v České republice, ale i ve světě uskuteční řada akcí, které budou informovat a připomínat, jak chemie přispívá k uspokojování světových a našich životních potřeb. Známe více než 50 milionů chemických látek a desítky tisíc z nich používáme k vylepšení svých životů. Díky chemii máme moderní stavební hmoty, barvy, textil, lepidla, gumu, umělé hmoty, prací prášky, paliva a oleje, léky, prostředky pro ochranu rostlin,

doplňky potravin, elektroniku a většinu dalších věcí, bez nichž si život nedovedeme představit.

Do aktivit spojených s Rokem chemie se zapojuje i Ministerstvo životního prostředí, protože jedním z úkolů MŽP je zajistit, aby chemické látky nepoškozovaly životní prostředí a neohrožovaly naše zdraví, stejně jako napravovat škody způsobené v minulosti nevhodným nakládáním s chemickými látkami či plynoucí ze starých zátěží.

Rádi bychom vás proto v průběhu celého roku 2011 informovali o našich dlouhodobých aktivitách na národní i mezinárodní úrovni v oblasti mnohostranných smluv souvisejících s ochranou životního prostředí před negativními účinky chemických látek. Dále vám zpřístupníme medailony významných českých chemiků a budeme se snažit objasnit podstatu některých jevů, s nimiž se setkáváme v běžném životě. Zpravodaj MŽP bude rovněž přinášet informace o probíhajících aktivitách na národní úrovni, ať se jedná o sou-

International Year of CHEMISTRY

těže, konference, nebo dny otevřených dveří, kde je možné získat lepší povědomí o tom, co vše chemie dokáže. Věříme, že vás nový celoroční seriál zaujme.

Více informací o našich aktivitách naleznete nejen na internetové stránce MŽP v rubrice Témata – rizika pro životní prostředí a mezinárodní smlouvy v oblasti životního prostředí, ale také na stránce, která byla v České republice u příležitosti Mezinárodního roku chemie vytvořena: www.rokchemie.cz.

*Kateřina Šebková,
odbor environmentálních rizik MŽP*

Chemické látky pod kontrolou mezinárodního společenství

Ve světě se dnes používá více než sto tisíc chemických látek. Jsou součástí našeho každodenního života. Hrají důležitou roli ve všech oborech lidské činnosti, např. průmyslu, zemědělství, potravinářství, lékařství. Bez chemie by byl náš život nepohodlný. Chemické látky však také mohou ohrožovat lidské zdraví a životní prostředí. Přenášejí se a převážejí se na velké vzdálenosti a jejich dopady jsou citelné daleko od zdroje znečištění. Proto se správné nakládání s nimi řeší na globální i regionální úrovni. Co dělá mezinárodní společenství proto, aby byly chemické látky dobrým sluhou a nestaly se zlým pánem?

Cíle mezinárodního společenství

Na jednání hlav států a vlád v Rio de Janeiru v roce 1992 byl odsouhlasen ambiciózní cíl: zajistit, aby se chemické látky vyráběly a používaly způsoby, které minimalizují jejich škodlivý účinek na lidské zdraví a životní prostředí. Agenda 21, dlouhodobý programový dokument z této konference, v kapitole 19 stanoví konkrétní kroky k environmentálně šetrnějšímu nakládání s toxickými chemickými látkami, včetně regulace jejich nezákoně přepravy. S vědomím toho, že správné nakládání s chemický-

mi látkami úzce souvisí s udržitelným rozvojem a odstraněním chudoby, byl tento cíl potvrzen na Světovém summitu o udržitelném rozvoji v Johannesburgu v roce 2002. Termínem pro jeho splnění je rok 2020.

Chemické látky mohou pomáhat k udržitelnému rozvoji. Když se s nimi zachází bezpečně, vede jejich použití k výrazně větší produkci zemědělských výrobků, jejichž vývoz je stále základem mnoha rozvojových ekonomik světa. Chemické látky jsou nezbytné například také při těžbě surovin, což je pro mnoho rozvojových zemí rovněž stěžejním sektorem hospodářství.

Nesprávné nakládání s chemickými látkami však také může chudobu prohloubit a udržitelnost rozvoje ohrozit. Pokud je člověk vystaven škodlivým účinkům chemických látek, přímo se to odrazí na jeho fyzickém i psychickém zdraví, což omezuje jeho schopnost pracovat nebo třeba i schopnost mít potomky. Možná extrémním, nicméně souvislost dobře ilustrujícím příkladem mohou být dopady použití zbraní obsahujících dioxiny ve Vietnamu v 70. letech. Dodnes, i v třetí generaci, se rodí lidé postižení kvůli tomu, že jejich rodiče a prarodiče žili v prostředí, kde byli vystaveni účinkům toxických látek, jež se

v těle kumulují a působí na genovou výbavu. Pokud je člověk chudý, často sáhne po látce, která je z hlediska chemického mnohem nebezpečnější než jiné, jen proto, aby předešel ještě horšímu zlu. Proto se při boji proti malárii na omezenou dobu ještě v řadě států používá DDT, jelikož neexistují jiné ekonomicky dostupné náhrady pro ochranu lidí bezprostředně ohrožených komáry přenášejícími tuto nemoc.

Cílem mezinárodního společenství je pomáhat předcházet rizikům zejména ve státech s omezenými kapacitami, včas rizika identifikovat a zavést nástroje, kterými se dají omezit. Prostě jde o to postarat se o chemické látky přenášené nebo převážené na velké vzdálenosti po celou dobu jejich životního cyklu, od jejich výroby přes přepravu, spotřebu až po dobu, kdy se stanou odpadem. Ve všech těchto fázích je nutné zacházet s těmito látkami tak, aby nebylo ohroženo lidské zdraví a životní prostředí.

Jak cíle naplnit?

Nakládáním s chemickými látkami se zabývá celá řada mezinárodních organizací. To ukazuje na skutečnost, že k zajištění správného nakládání s chemickými látkami je nutná i ekonomicky výhodná mezinárodní spolupráce. Přímoou reakcí na úkoly stanovené Agendou 21 bylo v roce 1995 vytvoření tzv. Meziorganizačního programu pro správné nakládání s chemickými látkami (IOMC). Jedná se o mechanismus koordinující aktivity zaměřené na bezpečné nakládání s chemickými látkami, zatím v rámci sedmi organizací: Programu OSN pro životní prostředí (UNEP), Mezinárodní organizace práce (ILO), Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO), Světové zdravotnické organizace (WHO), Organizace OSN pro průmyslový rozvoj (UNIDO), Institutu OSN pro vzdělávání a výzkum (UNITAR) a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Jako pozorovatelé jsou do činnosti Meziorganizačního programu pro správné nakládání s chemickými látkami zapojeny také Program OSN pro rozvoj (UNDP) a Světová banka (WB).

Program OSN pro životní prostředí (UNEP) se chemickými látkami zabývá již více než 30 let a v současné době provádí:

- **Vědecká hodnocení:** UNEP zpracovává studie vlivů látek na životní prostředí a lidské zdraví, způsoby expozice chemickým látkám. Výstupy prezentuje vládám a pomáhá jim reagovat na závěry těchto studií konkrétními opatřeními či programy.
- **Právní nástroje:** UNEP pomáhá vládám vyvíjet politické a právní nástroje,

které kontrolují nakládání s chemickými látkami ohrožujícími životní prostředí a lidské zdraví na celém světě (tzv. látky globálního významu).

- **Národní implementaci:** UNEP poskytuje nástroje, metodiky, návody, programy a technickou pomoc státům tak, aby byly schopny implementovat národní programy, které zlepšují posuzování a řízení nakládání se škodlivými látkami a nebezpečnými odpady.

- **Monitoring a vyhodnocování:** UNEP pomáhá státům s monitoringem, vyhodnocováním a podáváním zpráv o pokroku při plnění jejich národních programů.

Jde o to postarat se o chemické látky přenášené nebo převážené na velké vzdálenosti po celou dobu jejich životního cyklu, od jejich výroby přes přepravu, spotřebu až po dobu, kdy se stanou odpadem.

Tzv. měkké nástroje, doporučení, právně nezávazné směrnice, partnerství pomáhají státům připravovat potřebnou právní úpravu na národní úrovni, zavádět nejlepší dostupné techniky a technologie. Pokud se ukáže, že řešení nezávaznými nástroji nestačí, vlády často rozhodnou o tom, že je potřeba vyjednat mezinárodní smlouvu. Vlády tak činí zejména na jednáních Řídící rady UNEP, která se každé dva roky schází na ministerské úrovni na řádném zasedání v Nairobí.

Poté, co byla v roce 1992 přijata Deklarace z Ria a Agenda 21, nenásledovalo sjednání jedné jediné mezinárodní smlouvy, která by komplexně řešila nakládání s chemickými látkami. Postupem času byla vyjednána řada smluv řešících vždy určitou oblast problémů, např. látky poškozující ozonovou vrstvu, perzistentní organické polutanty, pesticidy, nebezpečné odpady. Tyto smlouvy čtenářům Zpravodaje MŽP během roku 2011 postupně představíme.

Co na to Česká republika?

Česká republika má v rámci UNEP, ale i v dalších organizacích zabývajících se chemickými látkami významné postavení. Je to dáno českým vědeckým zázemím v chemii, historicky velmi silným, což přímo souvisí s rolí chemického průmyslu u nás, ale i schopnými vyjednateli z řad státní správy, včetně MŽP.

Česká republika ratifikovala všechny pro naši zemi relevantní smlouvy zaměřené na chemické látky a odpady a čeští experti významně přispívají k jejich plnění nejen doma, ale také v rozvojových státech a státech s transformující se ekonomikou. Toto respektované postavení pomohlo českým expertům v roce 2009 v době předsednictví v Radě EU. Tehdy stála delegace ČR před nelehkým úkolem: vyjednat na zasedání Řídící rady UNEP souhlas k tomu, aby se začala tvořit nová globální mnohostranná smlouva upravující nakládání se rtutí.

*Ing. Klára Quasnitová,
odbor mnohostranných vztahů MŽP
Foto MŽP – Jan Symon*

▲ Vyjednatel v oblasti chemie za Českou republiku v době jejího předsednictví v EU Ing. Karel Bláha, CSc. (vpravo), ředitel odboru mnohostranných vztahů MŽP JUDr. Jiří Hlaváček (vlevo).

RTUŤ – od partnerství k nové smlouvě

Jak se rtuť do životního prostředí a těl lidí dostává?

Rtuť je sice prvek vyskytující se v přírodě a je součástí některých minerálů, ale do životního prostředí se dostává také ze sopečné činnosti, spalováním uhlí, dřeva a ropy a z dalších antropogenních činností (způsobených člověkem). v globálním měřítku jsou hlavními antropogenními zdroji emisí rtuti a jejích sloučenin spalování fosilních paliv, hlavně uhlí, provoz krematorií a dále zubní amalgamy, baterie a měřicí přístroje se rtutí. z technologických procesů jsou hlavními původci znečištění výroba chloru a alkalických hydroxidů pomocí amalgamové elektrolýzy (případy rovněž v ČR) a těžba zlata amalgamovou technologií. Rtuť má schopnost bioakumulace, tzn. v živých tělech se ukládá a hromadí. Do potravního řetězce vstupuje hlavně z vodního prostředí v tělech ryb a vodních živočichů. Nejvíce jsou tak ohroženi lidé v zemích, kde hlavní potravinovou složkou jsou ryby, protože koncentrace sloučenin rtuti v těchto potravinách má vzrůstající tendenci.

Proč regulovat nakládání se rtutí na globální úrovni?

Rtuť byla uznána látkou globálního významu, jelikož se prostřednictvím atmosféry přenáší na velké vzdálenosti a ovlivňuje životní prostředí a zdraví lidí daleko od zdrojů znečištění. Elementární rtuť i její sloučeniny jsou vysoce toxické látky. Poškozuji hlavně nervový a kardiovaskulární systém živých organismů. Rtuť a především dimethylртуť je vysoce toxická pro těhotné ženy a malé děti, u nichž prokazatelně zpomaluje vývoj nervového systému.

K první velké rtuťí způsobené tragédii v novodobé historii došlo v roce 1953 v Japonsku. Na neznámou nemoc tam tehdy zemřelo nebo těžce onemocnělo více než 100 rybářů a členů jejich rodin. Během tří let bylo zjištěno, že rybáři se otrávilí rtuťí pocházející z odpadní vody chemického závodu v zálivu Minamata. Ve vodě byly přítomny sloučeniny rtuti, jejichž chemickou a biochemickou transformací vznikaly vysoce toxické sloučeniny methyl rtuti, které kontaminovaly ryby v zálivu. Konzumace těchto ryb vedla k otravě nebo až ke smrti. Proto je tragédie známa jako nemoc z Minamaty. Otravy lidí rtuťí v menším rozsahu a z různých důvodů se opakují.

Co dělá v problematice rtuti UNEP?

Program OSN pro životní prostředí se zabývá rtutí od roku 2001, kdy bylo zahájeno Globální hodnocení dopadů rtuti na zdraví a životní prostředí (Global Mercury Assessment). Jeho výsledky vedly k tomu, že v roce 2005 vlády států podpořily vytvoření tzv. Partnerství ke rtuti (Mercury Partnership). Partnerství je soubor dobrovolných nástrojů a činností partnerů – vlád, soukromého sektoru, akademické sféry, vědeckých institucí i nevládních organizací. Partneri se zaměřili na sedm oblastí nakládání se rtutí: omezení amalgamačního způsobu těžby zlata, omezení úniků rtuti při spalování uhlí, omezení použití rtuti při průmyslové výrobě chloru a hydroxidů, omezení obsahu rtuti ve výrobcích, atmosférický přenos rtuti a výzkum jejího osudu, nakládání s odpadem obsahujícím rtuť a konečně zásoby rtuti a její ukládání. V rámci partnerství probíhá spolupráce vlád, průmyslu, výzkumu a akademické sféry za účelem vývoje a zavádění nejlepších dostupných nebo environmentálně šetrných technologií (BAT/BEP). Probíhají konference a semináře pro pracovníky v jednotlivých odvětvích, aby se nakládání se rtutí co nejrychleji zlepšilo a zároveň se snižoval objem rtuti, která uniká do životního prostředí. Od roku 2008 je činnost všech partnerských oblastí koordinována poradní skupinou k partnerství, tzv. PAG (<http://www.unep.org/hazardoussubstances/Mercury/GlobalMercuryPartnership/tabid/1253/Default.aspx>).

Již v roce 2007 aktualizace globálního hodnocení ukázala, že veškerá snaha Partnerství na globální úrovni však není dosta-

tečně účinná, a proto se vlády po náročném vyjednávání na 25. zasedání Řídící rady UNEP v únoru 2009 dohodly, že do roku 2013 bude vyjednána nová globální smlouva, která bude řešit nakládání se rtutí v průběhu celého jejího životního cyklu.

Ve dnech 24.–28. ledna 2011 se v japonské Chibě uskutečnil již druhé jednání Mezivládního vyjednávacího výboru, který má návrh smlouvy připravit. Česká republika je prostřednictvím Ing. Kateřiny Šebkové, PhD., z odboru environmentálních rizik MŽP, zastoupena v byru vyjednávacího výboru, a to regionální skupiny střední a východní Evropy.

Cesta k nové smlouvě bude ještě dlouhá. Rozvojové státy dávají jasně najevo, že nebudou ochotny akceptovat žádné nové závazky, pokud mezinárodní společenství na podporu jejich plnění nezajistí mezinárodní finanční mechanismus. Rozvinuté státy chtějí mít od počátku jistotu, že nová úmluva bude účinná a vymahatelná, tzn. že její součástí bude závazek na vytvoření účinného kontrolního mechanismu. Odpověď na otázku, jak bude vypadat výsledný pro všechny přijatelný kompromis, dá až poslední jednání. Jedno je jisté, Česká republika přispěje k tomu, aby se jednalo o další nástroj účinně přispívající k chemické bezpečnosti – zlepšení ochrany životního prostředí a zdraví.

Bližší informace o průběhu vyjednávání i obsahu nové úmluvy jsou k dispozici na: <http://www.unep.org/hazardoussubstances/Mercury/Negotiations/tabid/3320/Default.aspx>.

Kateřina Šebková,
odbor environmentálních rizik MŽP
Foto MŽP – Jan Symon

▲ Jednací sál

Prof. Emil Votoček

VELKÁ JMÉNA ČESKÉ CHEMIE

Foto Petra Hajsá

Prof. Ing. Emil Votoček (5. 10. 1872 – 11. 10. 1950) se narodil v Hostinném v rodině obchodníka s papírem, studoval pražskou polytechniku (dnešní ČVUT), na barvířské škole v Mulhouse (Francie) a na univerzitě v Göttingenu (Německo). Působil na pražské polytechnice: 1895 se stal asistentem, 1905 docentem a 1907 profesorem experimentální anorganické a organické chemie (až do roku 1939), specializoval se na chemii cukrů. Byl rektorem ČVUT (funkční období 1921–1922). Hovořil plynule sedmi jazyky, byl hudebníkem, skladatelem, překladatelem a tvůrcem slovníků.

Jméno Emila Votočka laické veřejnosti pravděpodobně nic neřekne. Ale mělo by. Vzpomenete si na: -ný, -natý, -itý, -ičitý, -ečný/íčný, -ový, -istý, -ičelý?

Profesor Emil Votoček byl (společně s Alexandrem Sommerem-Batkem) jedním ze spoluvůdců českého chemického názvosloví, které je ve světě naprosto unikátní. České názvosloví je považováno za nejdokonalější a nejdůmyslnější chemické názvosloví v národním jazyce vůbec.

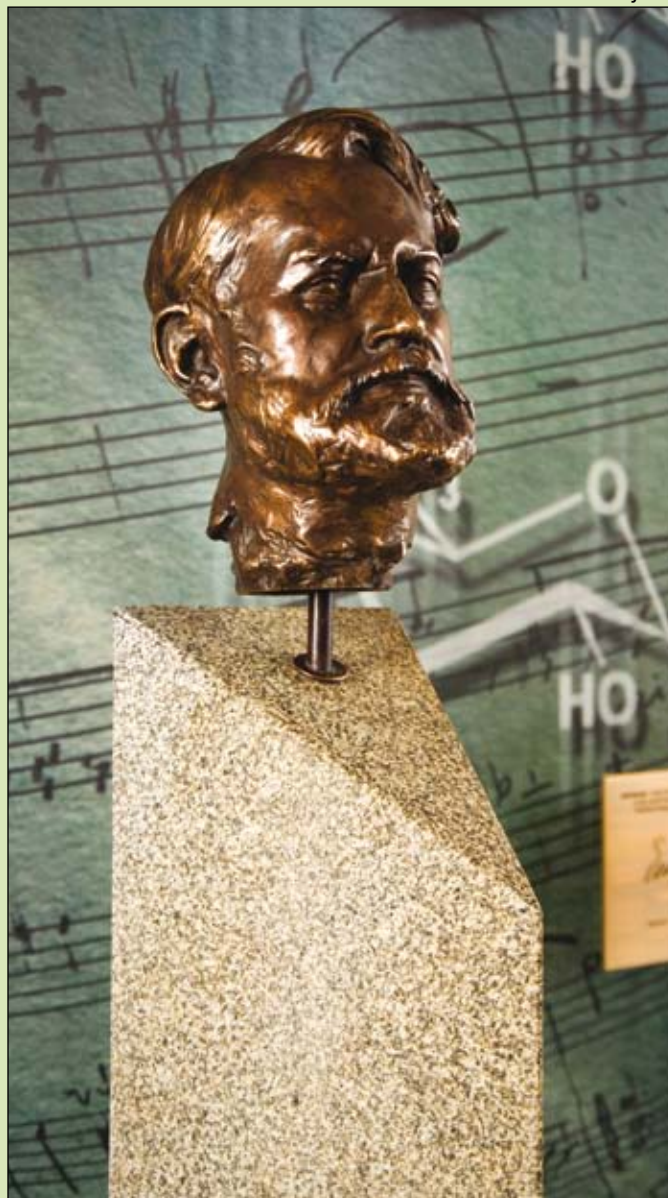
Profesor Emil Votoček byl vůdčí osobností na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství, která v roce 1920 vznikla z chemického odboru pražské polytechniky a byla součástí ČVUT. Jeho vědecká činnost, která zasahovala do oblasti organické, anorganické a analytické chemie, přinášela české chemii světový věhlas. Světového uznání dosáhl pracemi v chemii cukrů. Několik cukrů objevil a stanovil také názvosloví pro metylpentózy (monosacharidy), které bylo přijato mezinárodně. Byl vynikajícím pedagogem, patnáct let přednášel chemii anorganickou a třicet let chemii organickou. Jeho učebnice anorganické a organické chemie zůstaly nepřekonány po celá desetiletí.

Profesor Votoček byl pedagogem i vědcem velmi náročným. Neodpouštěl pochybení v chemii, ale vyžadoval i v komunikaci se svými podřízenými či studenty precizní formulace v českém jazyce. Stejný perfekcionista byl i vůči sobě. Ovšem za jeho působení vyrostla na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství řada významných chemiků. Byli jimi např. Rudolf Lukeš, Otakar Quadrat či laické veřejnosti nejznámější profesor Otto Wichterle, objevitel kontaktních čoček.

Na VŠCHT Praha nese Votočkovu jméno nejvyšší ocenění pro vynikající studenty postgraduálního studia, tzv. Votočkovu stipendium, a mimořádným vědeckým osobnostem v oblasti chemie a chemické technologie uděluje VŠCHT Praha jako nejvyšší ocenění Votočkovu medaili.

Aktivity Emila Votočka se neomezovaly jenom na chemii. Byl vpravdě renesanční osobností. Věnoval se také překladatelství a jeho záliby vyústily i do tvorby několika slovníků. Byl spoluautorem česko-francouzského i šestijazyčného česko-německo-anglicko-italsko-latinsko-francouzského chemického slovníku. Byl také milovníkem hudby, a ne ledajakým. Nejenže se v ní vyznal a měl ji rád, ale hrál i na několik hudebních nástrojů a sestavil obsáhlý hudební slovník. Dodnes ho oceňují znalci i hudebníci, protože jde o vskutku mimořádné dílo. Sám Votoček složil také zhruba sedmdesát hudebních děl. Většinou jde o písně a skladby pro klavír a malé soubory.

Ivana Picková, oddělení komunikace VŠCHT Praha

▲ V den šedesátého úmrtí profesora Votočka 10. října 2010 byl na VŠCHT Praha odhalen jeho sochařský portrét, dílo sochaře Františka Proseckého.

▲ Profesor Votoček ve své laboratoři.

Foto archiv VŠCHT Praha

CHEMIE V KAŽDODENNÍM ŽIVOTĚ (1)

Co mají společného ohňostroje, hvězdy a vojenské maskování?

Vánoce plné ozdob, silvestrovská veselice s barevnými ohňostroji, na obloze zářící hvězdy – tato zdánlivě nesourodá směs má jednoho společného jmenovatele, a to vědní disciplínu analytické chemie nazývanou spektroskopie. K předchozí skupině patří ještě i opalovací krémy, sledování ozonu v atmosféře, hledání ilegálních pěstíren drog, svítící nápisy na reklamách, duha, bělostně zářící prádlo, maskování vojenské techniky a mnoho dalšího.

Je celkem jasné, že střelný prach pohánějící silvestrovské rakety a třaskaviny způsobující zvukové efekty jsou produkty chemie. Ale jak se dělá barevné světlo raket nebo bengálských ohňů? a za tím stojí chemie a barevně zářící atomy některých prvků, hlavně alkalických kovů a kovů alkalických zemin, ale také mědi, bóru a dalších. Už dávno je známo, že sodík způsobuje žlutou barvu plamene, vápník cihlově červenou, stroncium jasně červenou nebo barium zelenou. Volné atomy prvků přijmou energii tepla z plamene a vyžáří ji ve formě světla o určitých vlnových délkách, tedy o určitých barvách. To vedlo nejprve kejklíře k přípravě barevné podívané pro své obecenstvo a později chemiky k myšlence využít tento jev k chemické analýze.

V polovině 19. století Robert Bunsen zkonstruoval kahan, s jehož pomocí se takováto analýza dá provádět. Spolu s G. R. Kirchhofem pak začali využívat barvy plamene a později rozložení světla podle různých vlnových délek a měřit intenzitu zářících spektrálních čar, což je právě spektroskopie. Ukázalo se, že každý prvek má jiné spektrum a že intenzita vyzařovaného světla odpovídá množství prvku v plameni, takže můžeme zjistit, které prvky jsou přítomny i jakou mají koncentraci. a nejen to, za pomoci spektroskopie byly objeveny rovněž prvky nové. První bylo v roce 1860 cesium, které bylo izolováno v nepatrném množství ze 44 tun dürkenheimské solanky. Další objevené prvky byly rubidium a thalium, později mnoho dalších. Spektrum se tak stalo nejlepším důkazem, že se jedná o nový prvek.

Plamen není jediný způsob, jak přimět atomy zářit. Dodat energii atomům, aby zářily, můžeme i jiskrou, elektrickým obloukem nebo plazmou, a to vše využíváme k analýzám. Ale různými barvami září i plyny vybuzené elektrickým výbojem, a tak z „neonových“ trubíc obsahují neon jen ty červené – ostatní barvy způsobují jiné plyny.

„Nikdy a žádným způsobem nebudeme moci zkoumat chemické složení hvězd,“ řekl v roce 1857 známý filosof Auguste Comte. Naštěstí se mýlil a dnes složení hvězd známe docela dobře. Dokonce prvek helium, pojmenovaný po slunečním bohu, byl objeven už v roce 1868 na Slunci a trvalo dalších 27 let, než byl nalezen i na Zemi. To vše umožnily různé druhy spektroskopie, založené nejen na vyzařování, ale i na pohlcování světla. Tak známe, jaké prvky jsou ve hvězdách a molekuly v mlhovinách a mezihvězdném prostoru, ale pomocí tzv. Dopplerova efektu víme také, jak rychle se od nás hvězdy vzdalují a jak jsou daleko.

Světlo různých vlnových délek absorbují a vyzařují nejen atomy, ale i molekuly, i když tady se nejedná o ostré čáry, ale spíše široké pásy. Příprava různých barevných sloučenin, používaných k barvení látek, keramiky, skla, ale také k výrobě barev na stěny, na obrazy a na kosmetiku, byla vždy významnou aplikací chemie do praktického života. Spektra molekul ve viditelné a v ultrafialové oblasti světla nám také říkají mnoho o chemických vazbách a o uspořádání atomů v molekulách. A vytvoříme-li barevné sloučeniny například z dusičnanů, ze čpavku nebo z kyaniidů ve vodě, můžeme na základě intenzity této barvy zjistit, jaké jsou koncentrace těchto škodlivých látek. Ve vodě i v plynech umíme některé látky měřit spektroskopicky přímo, například ozon, oxid siřičitý nebo oxidy dusíku ve vzduchu nebo uhlovodíky ve vodě. Měřením spekter také hledáme vhodné UV filtry do opalovacích krémů, včetně dnes stále více používaných nanočástic. Běloskvoucí prádlo je trik, ve kterém je využito optických zjasňovačů,

jež při ozáření neviditelným ultrafialovým světlem vydávají namodralé nebo nařinovělé záření, které převládá nažloutlý odstín sepraného prádla. a tím je také jasné, proč košile a prádlo na diskotékách s UV lampami tak září...

Spektrum nám může ukázat i jiné zajímavosti, třeba že není zelená jako zelená. Jednoduché spektrum vidíme na duze a tam je zelená jasně vidět. Jenže smícháním modré a žluté získáme také zelenou a pouhým pohledem obě zelené barvy nerozeznáme. Spektroskopii však snadno, a tak se vojáci musí snažit, aby jejich maskovací barvy měly spektrum velmi podobné lesu nebo jiné vegetaci, kde chtějí svoji techniku ukrýt, jinak by ji vhodná kamera rozeznala stejně, jako kdyby byla natřená na červenou místo na zelenou. a různé rostliny mají také různá spektra, čehož využívají policisté hledající políčka s kokou nebo konopím ukrytá v jiné vegetaci. Kolem Země krouží mnoho satelitů a poletují letadla provádějících spektrální průzkum sledující zemědělskou produkci, poškozování životního prostředí nebo šíření ropných skvrn na moři. a věřili byste, že spektrální analýzu využívala i londýnská policie v době sucha, kdy hledala, kdo proti zákazu zaléval svůj trávník?

Tak až se přistě budete těšit z ohňostroje, natírat krémem na opalování, obdivovat, jak známe složení hvězd nebo se spoléhat na to, že vaše voda je nezávadná, vzpomeňte si, že to vše souvisí s chemií a její dcerou – spektroskopii.

Prof. RNDr. Pavel Danihelka, CSc.,
Vysoká škola báňská
Technická univerzita Ostrava

MOKŘADY MEZINÁRODNÍHO VÝZNAMU v ČR (1)

Šumavská rašeliniště

Šumavská rašeliniště byla do Seznamu mokřadů mezinárodního významu zapsána již v roce 1990 jako první z českých mokřadů.

Lokalita nepředstavuje souvislé území, ale tvoří ji 18 samostatných sublokalit o celkové rozloze 10 225 ha, které zahrnují nejvýznamnější celky rašelinišť v oblasti Šumavy. Rašeliniště jsou nejčastěji zastoupena v centrální části pohoří v oblasti zvané šumavské pláně (například Modravské slatě, Zhůřské a Horskokvildské slatě nebo Jezerní slat) a v údolích větších řek (například Rašeliniště na Křemelné, Vltavský luh).

Podobně jako i jinde v lesnaté středoevropské krajině, představují rašeliniště v oblasti Šumavy pozoruhodné reliktní ekosystémy charakteru severské tundry a tajgy. Vyskytují se zde v mnoha podobách od typických vyklenutých vrchovišť sycených pouze srážkovou vodou po nejrůznější lesní a luční rašeliniště, jež jsou ovlivňována i vodou podzemní. Tundrový charakter přitom mají především vrchoviště ve vyšších polohách (kolem 1000 m) s keřovými porosty borovice bažinné (*Pinus x pseudopumilio*) a centrální otevřenou částí s jezírky, nízkými trávníky a keříčkovitými společenstvy. Severskou tajgu naproti tomu připomínají hlavně níže situovaná údolní vrchoviště s porosty stromové borovice blatky (*Pinus rotundata*) a keříčkovitými formacemi s vlohyní a vřesem. Ze vzácných a ohrožených druhů se na šumavských vrchovištích vyskytují například blatnice bahenní (*Scheuchzeria palustris*), ostřice mokřadní (*Carex limosa*), rosnatka anglická (*Drosera anglica*), kyhanka sivolistá (*Andromeda polifolia*) nebo šicha černá (*Empetrum nigrum*).

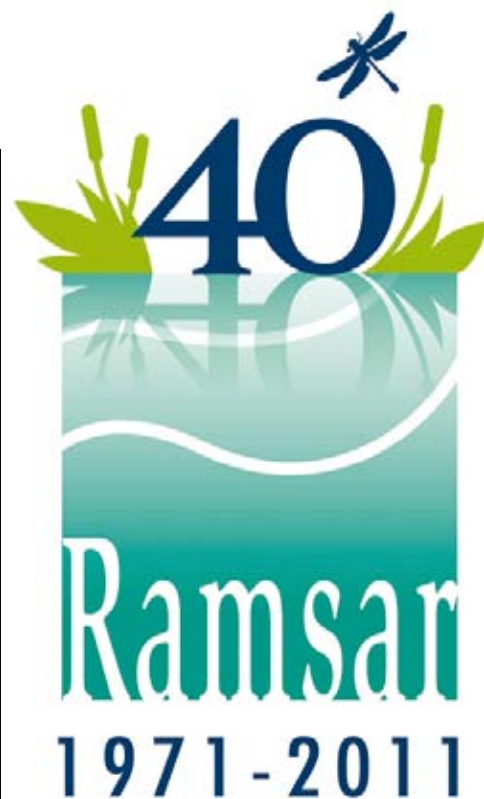
Vrchoviště jsou v území obklopena lesními rašeliništi často v podobě rozsáhlých podmačených a rašelinných smrčín nebo rašelinných březin. Tyto biotopy jsou místem výskytu vzácných drobných orchidejí bradáčku srdčitého (*Listera cordata*) a korállice trojklanné (*Corallorhiza trifida*). Nelesní ostřicová rašeliniště se vyskytují většinou na menších plochách a mohou být přirozeného (na prameništích) i druhotného původu (v souvislosti s někdejší odlesněním území a tradičním hospodařením). V krajině představují

významná centra druhové rozmanitosti. z mnoha vzácných a ohrožených druhů rostlin, které na nich rostou, lze zmínit například rozchodník huňatý (*Sedum villosum*), prstnatec májový rašelinný (*Dactylorhiza majalis ssp. turfosa*), všivec bahenní (*Pedicularis palustris*), suchopýrek alpský (*Trichophorum alpinum*), suchopýr štíhlý (*Eriophorum gracile*) nebo ostřice dvoudomá (*Carex dioica*). Významná je i entomofauna rašelinišť zahrnující mnohé reliktní druhy – např. žluťáka borůvkového (*Colias palaeno*), střevlíka (*Carabus menestriesi*), z pavouků např. *P. sphagnicola*, z nočních motýlů pak např. *Chionides viduela*.

S výjimkou sublokality Velká Niva a menší části Rašeliniště na Křemelné, které se nachází na území CHKO Šumava, leží všechny celky lokality Šumavská rašeliniště na území Národního parku Šumava. Základní principy ochrany a péče o RS1 Šumavská rašeliniště jsou stanoveny platnými plány péče o NP a CHKO Šumava. Většina sublokalit je součástí 1. zóny s bezzásahovým režimem a je ponechána samovolnému vývoji. Pouze v místech s narušeným vodním režimem jsou v rámci „Programu revitalizace šumavských rašelinišť“ prováděna potřebná opatření s cílem obnovit přirozené hydrologické poměry a zastavit degradační procesy. Veřejnosti jsou rašeliniště zpřístupněna formou naučných stezek (Jezerní slat, Chalupská slat, Tříjezerní slat).

Mgr. Libuše Vlasáková,
národní zástupkyně
pro Ramsarskou úmluvu o mokřadech,
tajemnice Českého ramsarského výboru,
odbor mezinárodní ochrany biodiverzity, MŽP
(libuse.vlasakova@mzp.cz)
RNDr. Ivana Buřková,
Správa NP Šumava, garantka mokřadu
(ivana.burkova@npsumava.cz)

1 RS je zkratka anglického názvu pro mokřad mezinárodního významu, tj. Ramsar Site.

ČTYŘICET LET RAMSARSKÉ ÚMLUVY

Dne 2. února 2011 oslaví 40 let svoji existence Úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva (*Convention on Wetlands of International Importance Especially as Waterfowl Habitat*) zkráceně Ramsarská úmluva, jedna z nejvýznamnějších mezinárodních úmluv v oblasti ochrany přírody. Skoro půl století se prostřednictvím této úmluvy zajišťuje a koordinuje celosvětová ochrana a rozumné využívání vodních a mokřadních ekosystémů. V rámci úmluvy je vytvářena síť tzv. mokřadů mezinárodního významu, tj. mokřadů, které splňují poměrně přísná kritéria mezinárodního významu pro vodní ptactvo a mezinárodního významu z hlediska ekologie, botaniky, zoologie, limnologie nebo hydrologie. Seznam v současné době čítá cca 1700 mokřadů z celého světa o celkové rozloze asi 150 mil. ha. Česká republika má na seznamu zapsáno celkem 12 mokřadů. V letošním roce budete mít možnost se postupně s každým z nich prostřednictvím Zpravodaje MŽP seznámit.

Foto Iva Buřková, Zdenka Křenová, Eva Mikulášková, Alois Pavlíčko

▲ Perleťovec mokřadní (*Proclissiana eunomia*).

▲ Prstnatec májový rašelinný (*Dactylorhiza majalis* ssp. *turfosa*).

▲ Ze šumavských rašelinišť mezinárodního významu.

Vánoční stromky se značkou FSC

Ministerstvo životního prostředí a Správa Krkonošského národního parku nabídly 7. a 8. prosince 2010 veřejnosti ke koupi vánoční stromky pocházející z krkonošských lesů obhospodařovaných přírodě blízkým způsobem.

Smrk pichlavý jako symbol

Správa KRNP si za svůj přístup k péči o lesy vysloužila nejprestižnější lesnický certifikát Forest Stewardship Council (FSC). Tím byly označeny i vánoční stromky, které si mohli začátkem prosince zájemci koupit před budovou MŽP v pražských Vršovicích. Prodejní ceny stromků s certifikátem FSC byly reálné, zahrnovaly tedy náklady na prořezávku a na dopravu z Krkonoš do Prahy.

„Lesnické prořezávky jsou ve většině krkonošských lesů zatím ještě nutnou součástí péče o tuto část bohatství našeho nejstaršího národního parku. Stromky z prořezávek jsme podobným způsobem nabídli s velkým úspěchem už loni ve Vrchlabí a dostali jsme velké množství ohlasů, že by si je rádi koupili i milovníci krkonošské přírody v Praze,“ vysvětlil ředitel Správy KRNP Jan Hřebečka.

Certifikátem FSC se pyšní i vánoční stromek, který Správa KRNP věnovala Ministerstvu životního prostředí do vstupní haly úřadu. Již od první adventní neděle ji zdobí smrk pichlavý. Tento druh je v Krkonoších nepůvodní, avšak je odolnější proti nepříznivým vlivům průmyslových imisí, které zničily velkou část krkonošských lesů v 70. a 80. letech 20. století. v současnosti již národní park tyto nepůvodní druhy může postupně nahrazovat druhy patřící-

mi k původní dřevinné skladbě. Proto se smrk pichlavý z Krkonoš ve vstupní hale MŽP stal symbolem snahy o návrat ke stabilním lesům s přírodě blízkým složením.

FSC – certifikát kvality

Certifikát FSC Správa KRNP získala v červenci 2009. Jde o prestižní certifikát kvality práce lesníků Krkonošského národního parku. Jedním z principů šetrného hospodaření v lesích jsou i tzv. výchovné zásahy v lese. Ten se tak stává stabilnějším a odolnějším jak vůči klimatickým podmínkám, tak vůči škůdcům. „Když hustý mladý les prořežeme, tak stromky, které v lese zůstanou, získají více místa, zesílí a celý les pak bude mnohem stabilnější,“ říká ředitel Správy KRNP Jan Hřebečka. Lidé nemusejí mít obavu, že by koupí vánočního stromku napomáhali k poškození lesa. „Naopak svou koupí přispějí ke zlepšení stavu krkonošských lesů. Utržené peníze se totiž příští rok do lesů v Krkonoších vrátí – třeba v podobě podsaďeb druhů, kterých se v nich nedostává (především jedle, buk a javor),“ dodal ředitel Hřebečka, sám profesí lesník.

Největší FSC lesy v ČR

„Správa KRNP je jedním z příkladných lesních hospodářů u nás a lesy KRNP jsou zatím největší certifikované lesní

ekosystém v zemi. Prodej certifikovaných vánočních stromků považuji za výborný způsob, jak lidem ekologický způsob péče o les přiblížit, vlastně ho doslova přinést až do jejich obývacích pokojů,“ poznamenal Tomáš Duda, ředitel organizace FSC ČR.

„Správa KRNP mi práci svých lesníků představila brzy po mém nástupu do funkce a musím říct, že je to kus dobře odvedené práce. Bavíme-li se o tom, jak hospodářským monokulturním smrčím pomoci stát se zase odolným lesem, blízkým přírodě, je dobré se jet podívat, jak to dělají právě v Krkonoších,“ říká náměstek ministra životního prostředí Tomáš Tesař.

Odpovědné hospodaření v lese

Hospodaření podle standardů FSC se odlišuje od běžného lesního hospodaření zejména tím, že nejsou povoleny rozsáhlé holoseče, používání neobdouratelných pesticidů či pálení klestu v lese. Lesy jsou postupně převáděny na věkově rozrůzněné porosty s větším podílem listnatých stromů a jedle, které budou odolnější před větrnými, sněhovými a kůrovcovými kalamitami. Významný podíl dřeva zůstane v lese k zetlení, ke zvýšení druhové rozmanitosti rostlin a živočichů, k obnově půdního prostředí, k vyššímu zachycení vodních srážek (zmírnění povodní)

Foto MŽP – Martin Mašín

Foto Správa KRNP – Radek Drahný

▲ Vánoční stromky z prořezávek, jež jsou součástí péče o krkonošské lesy, kde se šetrně hospodaří podle zásad celosvětového certifikačního systému FSC, si mohli zájemci letos poprvé koupit i v Praze před budovou MŽP.

a zdraví ekosystému. Část porostů je vyjmuta z lesnického hospodaření a slouží jako trvalé referenční plochy. Přednostně jsou v lese ponechány doupné stromy jako hnízdiště ptáků. Hospodaření podle standardu FSC klade na správce lesa zvýšené nároky, ale je k přírodě odpovědnější než běžné hospodaření.

Celosvětově uznávané principy

Samotný certifikát opravňuje jeho držitele označit produkty z certifikovaných lesů logem FSC. Toto označení je garancí odběrateli, že produkt (v našem případě především dříví) nepochází z nešetrného a exploatujícího hospodaření a že při jeho získání byla dodržována pravidla zachování a rozvoje biologické různorodosti v lesích, že koupí produktu odběratel podporuje ochranu lesů a péči o ně přírodě blízkým způsobem.

Systém FSC je založen na deseti celosvětově uznávaných principech a 56 kritériích, sloužících pro hodnocení. Při certifikačních auditech se ověřuje opětovně dodržování principů, stanovených standardy, transparentnost hospodaření a celkově šetrný přístup k životnímu prostředí. Audity se

Foto Správa KRMAP – Radek Drahný

u držitelů certifikátu opakují každoročně a po pěti letech je nutno absolvovat nový certifikační audit.

Organizaci a značku FSC vytvořily na začátku 90. let společně velké mezinárodní ekologické organizace (WWF, Greenpeace ad.), obchodní a dřevařské společnosti, sdružení domorodých obyvatel a obchodníků se dřevem z celého světa.

Jejím cílem je podporovat environmentálně vhodné, sociálně přínosné a ekonomicky životaschopné hospodaření v lesích.

Bližší informace o FSC najdete na adrese: <http://www.czechfsc.cz>.

*Společná tisková zpráva
KRMAP a MŽP, upraveno (red)*

Chyby ve značení chemických látek

Česká inspekce životního prostředí zjistila při kontrolách časté chyby ve značení nebezpečných chemických látek a přípravků.

Na základě negativních zkušeností z předchozích let provedla ČIŽP v roce 2010 kontroly chemických látek a přípravků, které představují chemické riziko pro spotřebitele. V průběhu měsíce ledna až března 2010 inspektoři zkontrolovali přibližně 130 výrobků a chemických přípravků u 61 subjektů, převážně distributorů, prvních příjemců a dovozců po celé České republice. Kontroly byly zaměřeny na komodity, které se vyskytují v distribuční síti zejména v zimním období, např. nemrznoucí směsi do ostřikovačů automobilů, rozmrazovače zámek, odstraňovače námrazy a nemrznoucí příměsi do paliv. Dále se inspektoři při kontrolách zaměřili i na sportovní přípravky, zejména vosky na lyže, odstraňovače vosků, impregnační a ošetřující přípravky na

ochranu obuvi, impregnační přípravky na textil a stany.

V případě nemrznoucích směsí zjistila ČIŽP porušení národní nebo evropské legislativy u 68 % kontrolovaných výrobků. V případě sportovních přípravků byla četnost porušení ještě vyšší, a to 82 %. Na základě těchto zjištění uložila ČIŽP pokuty 10 subjektům za více než 200 000 Kč a s dalšími 25 subjekty zahájí správní řízení za porušení chemického zákona.

Při kontrolách inspektoři ČIŽP zjistili především chyby v označování chemických látek a přípravků. Zejména u grafických symbolů, které označují nebezpečnost výrobku, kontrolované společnosti neuvádějí popis symbolu v českém jazyce a nedodržují jejich minimální velikost. Dalším nejčastějším porušením je chyb-

né znění standardních vět, které označují specifickou rizikovost, tzv. R-věty, a chybné znění standardních pokynů pro bezpečné zacházení, tzv. S-věty. V mnoha případech tyto věty na označení výrobků chybí, nebo nejsou uvedeny v českém jazyce, případně jejich znění není v souladu s předpisem k chemickému zákonu.

Kontroly ČIŽP na jedné straně odhalily neznalost chemického zákona a nařízení REACH, na druhé straně vedly k osvětě subjektů v distribuční síti, a přispěly tak ke správnému způsobu balení a značení nebezpečných chemických látek a přípravků, které jsou uváděny na trh běžnému spotřebiteli.

*Ivana Awwadová, mluvčí ČIŽP,
awwadova@cizp.cz*

Zveřejňování zpráv o životním prostředí měst

Metodika zpráv o životním prostředí měst

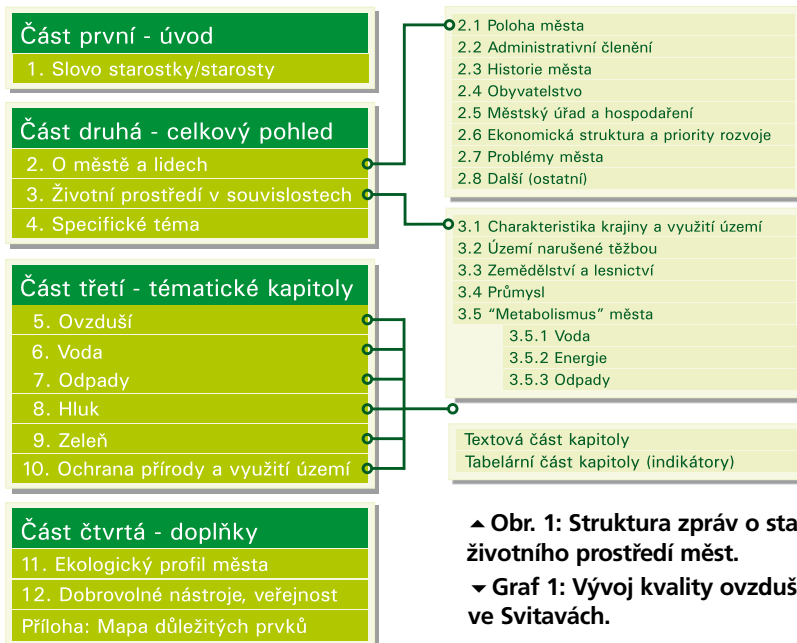
Na vzniku této metodiky se podílela skupina expertů a činnost koordinovala nezisková organizace Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj, o. s. (TIMUR). Vznik metodiky reagoval na určité vakuum v informovanosti o stavu životního prostředí na místní úrovni, které města, občané i další „podílíci“ pocítovali.

Cílem bylo vytvořit materiál, který podpoří vydávání zpráv o životním prostředí měst podle jednotného postupu, a tudíž se srovnatelnými výstupy. Toto doposud není řešeno žádnou zákonnou normou a vzhledem k stávající administrativní zátěži a nedostačujícím rozpočtům městských úřadů to ani není žádoucí.

Sestavení zprávy o stavu životního prostředí měst představuje užitečný nástroj podpory aktivní informační politiky města ve vztahu k občanům, neboť kvalitně zpracovaná zpráva o životním prostředí města je zásadním vstupem pro strategické plánování jeho rozvoje. Města vydáváním zpráv o svém životním prostředí naplňují zákonem dané právo občanů na informace o životním prostředí (z. 123/1998 Sb.), které na lokální úrovni existují zpravidla roztržštěně v nejrozličnějších datových zdrojích. Pro širokou veřejnost se tak stávají obtížně dosažitelné, ne vždy srozumitelné, a navíc vzájemně nesrovnatelné.

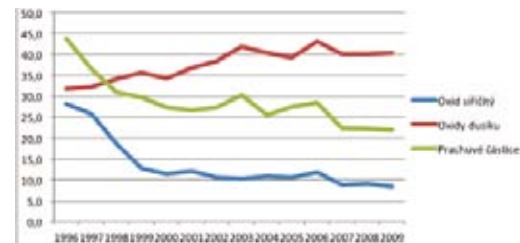
Výše zmíněná metodika byla úspěšně ověřena ve čtyřech městech ČR (Dubí, Svitavy, Vrchlabí a Turnov), pro které byly připraveny tištěné zprávy o životním prostředí.¹ V listopadu roku 2010 metodika prošla vnitřním připomínkovým řízením na Ministerstvu životního prostředí a očekává se její schválení v nejbližší době ve formě Metodického doporučení. Doporučení bude následně publikováno ve Věstníku MŽP a umožní zájemcům o zprávu z řad měst postupovat podle jednotného a resortně garantovaného postupu.

¹ V elektronické podobě jsou zprávy k dispozici na webových stránkách TIMUR: <http://www.timur.cz/22-publikace-timur/37-dalsi-publikace-timur.html>

▲ Obr. 1: Struktura zpráv o stavu životního prostředí měst.

▼ Graf 1: Vývoj kvality ovzduší ve Svitavách.

mací – platí to i pro oblast komunální politiky a hodnocení životního prostředí na místní úrovni. Východiskem projektu bylo zjištění, že města na svých webových stránkách informují o životním prostředí velmi rozdílným způsobem (viz dále soutěž Zelená informací) a že postrádají základní „matici“, která by jim tuto prezentaci usnadnila.

V rámci projektu proto byla vytvořena databázová aplikace umožňující dynamicky a strukturovaně generovat indikátory stavu a vývoje životního prostředí ve městě, které odpovídají indikátorům v navržené metodice a mají návaznost na indikátory na vyšších úrovních (kraj, Česká republika). Celkem se jedná o cca 80 indikátorů. Systém umožňuje data průběžně doplňovat za další roky a interpretovat je pomocí sestav s grafy a trendy. Příkladem může být graf znázorňující vývoj kvality ovzduší ve Svitavách.

Metodika obsahuje v jednotlivých kapitolách tři navzájem se doplňující postupy. Jedná se o interpretaci dat pomocí textových částí, včetně pomocných tabulek a ilustračních grafů, prostřednictvím indikátorů a ve formě mapy s vyznačenými jevy důležitými z hlediska životního prostředí. Strukturu metodiky naznačuje schéma (viz Obr. 1.)

Prezentace na internetu

V návaznosti na vytvoření metodiky a tištěných zpráv o životním prostředí měst vznikla v roce 2010 elektronická verze prezentace indikátorů životního prostředí měst. Umožnil to projekt TIMUR podpořený v rámci výběrového řízení MŽP na podporu projektů předložených nestátními neziskovými organizacemi nazvaný Metodika elektronického publikování zpráv o stavu životního prostředí měst.

Hlavním cílem projektu bylo vytvořit informační systém životního prostředí pro města, který jim jednoduchou formou umožní pomocí internetových stránek prezentovat stav a vývoj životního prostředí v rámci administrativního území města. Internet se v současné době stal pro řadu lidí hlavním zdrojem infor-

Databázová aplikace je od ledna 2011 dostupná všem zájemcům z řad měst v České republice. Odhadovaná časová investice na její naplnění daty a implementaci do stránek města činí zhruba 100 hodin (práce cca tří odborných pracovníků).

Vytvořený databázový systém byl pilotně otestován ve třech městech (Svitavy, Kopřivnice a Vrchlabí), která ho implementovala do svých webových stránek. Náhled úvodní a indikátorové stránky tohoto systému ze Svitav je znázorněn na obrázku 2.

Systém byl podrobně představen zástupcům měst a dalších zapojených institucí na semináři, který se uskutečnil 10. prosince 2010 na Ministerstvu životního prostředí. Semináře se zúčastnilo 40 lidí a zahájil ho náměstek ministra životního prostředí Tomáš Tesař.

Soutěž Zelená informacím

Součástí semináře bylo i slavnostní vyhlášení vítězů nultého kola soutěže Zelená informacím. Cílem soutěže bylo vybrat nejzajímavější, nejdostupnější a nejpřehlednější prezentace o životním prostředí na internetových stránkách měst nad 5000 obyvatel. Do výběru bylo zahrnuto celkem 280 měst. Pro své specifické postavení nebyla hodnocena města Praha a Brno. Porota hodnotitelů byla složena ze zástupců pořadatele, MŽP, České informační agentury životního prostředí, Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy, konzultační společnosti pro veřejnou správu a Magistrátu hl. m. Prahy. Hodnocení probíhalo v říjnu a listopadu 2010.

Základní statistika hodnocení hovoří o tom, že:

- 66 (24%) prezentací měst aktivně informuje o životním prostředí,
- 50 (18%) prezentací měst obsahuje samostatnou kapitolu,
- 18 (6,5%) prezentací měst obsahuje ročenku životního prostředí.

Závěr

Jak ukázala soutěž Zelená informacím, pouze čtvrtina měst v České republice aktivně prezentuje informace o životním prostředí na svých webových stránkách. Vydávání tištěných zpráv či ročenek o životních je zatím spíše ojedinělé. Na tyto skutečnosti se snaží reagovat společné aktivity Týmové iniciativy pro místní udržitelný rozvoj, o. s., a Ministerstva životního prostředí v oblasti environmentálního reportingu měst.

Informační systém o životním prostředí města Svitavy

Tento informační systém názorně představuje nejdůležitější údaje o životním prostředí ve městě a o jeho vývoji. Životní prostředí je vše, co nás obklopuje a vytváří podmínky pro život. Je to vzduch, voda, půda, živá i neživá příroda a také energie. Město a jeho nejbližší okolí je malým světem, ve kterém hraje vztahy mezi člověkem a životním prostředím zásadní roli a jsou klíčové pro kvalitu života.

Zajímavosti o životním prostředí Svitavy

Zateplení panelových bytů

V roce 2008 byl ve Svitavách zkolaudován poslední revitalizovaný panelový dům. Svitavy se tak staly jedním z prvních českých měst, které zrevitalizovaly všechny obytné panelové domy ve městě. Revitalizace panelových domů je významným přínosem v oblasti ekologie. Zateplení domů umožnilo 40% úsporu energie nutné k

vytápění. Z hlediska vývoje cen energií se jedná o významný přínos do budoucna i pro samotné obyvatele domů.

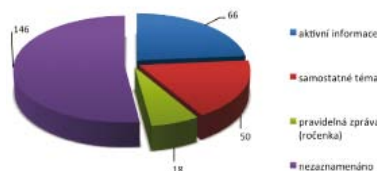
Protipovodňová opatření

Město Svitavy ve spolupráci se správcem toků realizuje úpravy koryt a opravy mostů na vodních tocích v administrativním území města Svitavy. Jedná se zejména o Lačnovský potok a říčku Svitavici. Úprava této části toku je důležitá především pro obyvatele města v horní části toku Lačnovského potoka, neboť ti byli, přes realizovaná opatření, ohroženi v případě

deletrvavých intenzivních srážek a především při jarním tání sněhu. Systém sběru komunálního odpadu Rekonstrukce sběrného dvora byla součástí projektu, jehož investorem je Mikroregion Svitavsko. Hlavním cílem provozování tohoto sběrného dvora je to, aby zde občané města Svitavy mohli odevzdat veškeré odpady, které jim vzniknou v domácnostech. Sběrný dvůr byl po únorové kolaudaci a zajištění všech povolení k provozu uveden do provozu dne 1. dubna 2008.

▲ Obr. 2.: Náhled úvodní stránky informačního systému o životním prostředí města Svitavy.

▲ Graf 2.: Formy prezentace informací o životním prostředí města na internetových stránkách měst.

Přesvědčením autorů článku je, že očekávané schválení Metodického pokynu MŽP k této problematice přispěje k zájmu měst o aktivní a strukturovanou prezentaci životního prostředí, ať už v tištěné, či elektronické podobě. Problémem není ani tak nedostatek dat, ani obligátní nedostatek politické vůle, jako spíše metodické vakuum a kapacitní přetížení příslušných odborů městských úřadů. Věříme, že se přinejmenším první zmíněný problém díky vzniku metodiky a databázového systému životního prostředí měst podaří postupně překonávat.

Viktor Třebický, TIMUR, o. s.
Martina Pásková, MŽP
Mirek Lupač, TIMUR, o. s.
Grafy a foto TIMUR, o. s.

	Město	Stránky
1	Jablonec nad Nisou	www.mestojablonec.cz
2	Tábor	www.tabor.cz
3	Příbram	www.pribram-city.cz
4	Krnov	www.krnov.cz
5	Český Těšín	www.tesin.cz
6	Opava	www.opava-city.cz
7	Náchod	www.mestonachod.cz
8	Přerov	www.mu-prerov.cz
9	Kladno	www.mestokladno.cz
10	Kopřivnice	www.koprivnice.cz
11	Děčín	http://www.mmdecin.cz
12	Otrokovice	www.otrokovice.cz
13	Hustopeče	www.hustopece-city.cz
14	Vimperk	www.mesto.vimperk.cz
15	Boskovice	www.boskovice.cz
16	Bohumín	www.mesto-bohumin.cz
17	Mariánské Lázně	www.marianskelazne.cz
18	Šumperk	www.sumperk.cz
19	Vrchlabí	www.muvrchlabi.cz
20	Haviřov	www.havirov-city.cz
21	Svitavy	www.svitavy.cz
22	Plzeň	www.plzen-city.cz
23	Uherské Hradiště	www.mesto-uh.cz
24	Český Krumlov	www.ckrumlov.cz
25	Pardubice	www.mesto-pardubice.cz
26	Prostějov	www.mestopv.cz
27	Meziboří	www.mezibori.cz

Na semináři bylo oceněno celkem patnáct měst s nejzdařilejšími prezentacemi životního prostředí na webových stránkách. Absolutním vítězem loňského kola soutěže se stalo město Jablonec nad Nisou, těsně následované Tábořem a Příbramí.

Národní síť Zdravých měst v roce 2010

Národní síť Zdravých měst ČR je asociací aktivních místních samospráv, které se programově hlásí k principům udržitelného rozvoje, zapojují veřejnost do rozhodovacích procesů a podporují zdravý životní styl svých obyvatel.

V souhrnu lze říci, že Zdravá města, obce a regiony se promyšleně snaží utvářet město, obec či region jako kvalitní a příjemné místo pro život na základě dohody s obyvateli. Věř, že občané získají zdravý patriotismus, budou svou komunitu i krajinu považovat za svůj domov a budou o ně také takto pečovat.

V současné době má NSZM ČR 91 členů, s regionálním vlivem na 1557 měst a obcí, ve kterých žije 2,9 milionu obyvatel (28 % populace ČR).

Nejlépe postupující Místní Agendy 21

Nejkvalitnější postupujícími místními Agendami 21 (MA21) byla za rok 2010 oficiálně vyhlášena Zdravá města Hodonín, Chrudim, Kopřivnice, Litoměřice, Vsetín, Zdravá městská část Praha – Libuš a Písnice a Zdravý Mikroregion Dražanská vrchovina.

Vyhlášení předcházely tradiční podzimní kontroly naplňování kvality mezinárodního programu MA21 přímo v místech za účasti místních partnerů i hostů z dalších obcí. Následovala obhajoba aktivit a postupů formou otevřeného semináře během jednání pracovní skupiny pro MA21 Rady vlády pro udržitelný rozvoj na MŽP. Uvedené municipality prokázaly své kvality, ale také odlišné postupy řešení problémů či rozdílná témata, na která se zaměřují.

Z pohledu Zdravých obcí a regionů došlo i v roce 2010 ke kvalitativním posunům v realizaci místní Agendy 21. Kvalita rostla zejména v pokročilejších kategoriích MA21. Municipality v kategorii D postoupily do vyšší kategorie v pěti případech; tři města postoupila nově do kategorie C.

Databáze, metodika, finanční zdroje

V roce 2010 byla spuštěna a otestována nová verze oficiální Databáze MA21, kterou spravuje CENIA, česká informační agentura životního prostředí. Databáze nabízí přehledné informace o kategoriích a dosažené úrovni plnění Kritérií MA21 u všech druhů municipalit.

Odborný tým pracovní skupiny pro MA21 se loni zabýval přípravou podrobné metodiky pro hodnocení nejvyšší kategorie MA21 – kategorie A. Experti na dané oblasti (životní prostředí, ekonomika, sociální oblast, ale i doprava, strategické a územní plánování, zdraví, kultura ad.) navrhli kritéria a postupy pro zhodnocení stavu udržitelného rozvoje v obci. Testování metodiky v praxi bude probíhat v roce 2011.

Také v roce 2010 mohla města, obce a regiony získat finanční prostředky na realizaci MA21 z Revolvingového fondu Ministerstva životního prostředí. Uspěla řada zajímavých projektů. Za dobu fungování fondu získalo již 28 členů NSZM zdroje pro realizaci celkem 35 projektů v souhrnné hodnotě více než 35 milionů korun.

Ocenění Zdravých měst, obcí a regionů

Členové NSZM loni uspěli ve finále mezinárodní soutěže OSN *The LivCom Awards* neboli *Město, ve kterém stojí za to žít*, které se konalo v listopadu v americkém Chicagu. Nejúspěšnějším českým účastníkem soutěže je Zdravé město Chrudim, které získalo Zlatou cenu a první místo v hlavní soutěži měst v kategorii od 20 do 75 tisíc obyvatel, Zlatou cenu za plnění kritéria „zdravý životní styl“ a také Bronzovou cenu za projekt Revitalizace náhonu – Modrá osa města Chrudim. Bronzovou cenu v hlavní soutěži měst v kategorii od 20 do 75 tisíc obyvatel získala Mladá Boleslav a Tábor.

Zdravá města dosáhla úspěchů také v soutěži *Obec přátelská rodině*, kterou vyhlašuje společně s partnery Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Ve velikostní kategorii od 5 do 10 tisíc obyvatel zvítězila Dobříš. v kategorii od 10 do 50 tisíc obyvatel obsadilo Valašské Meziříčí druhé místo, o třetí místo se v téže kategorii podělila Chrudim a Třebíč.

Úspěšně postupující Zdravá města byla oceněna rovněž během XVII. Celostátní konference NSZM. Cenu za dlouhodobý a ukázkový postup ke kvalitě Zdravého

města převzali zástupci Zdravých měst Chrudim, Kopřivnice a Vsetín. Ceny byly uděleny za inspirativní přístupy v mnoha oblastech a současně za opakované obhájení kategorie B v rámci plnění oficiálních kritérií místní Agendy 21 po dobu tří let.

Fórum Zdravého města

Fórum Zdravého města je pravidelné setkání s veřejností, na němž lidé diskutují o nejpalčivějších místních problémech. Touto formou se nabízí občanům možnost ovlivnit rozvoj v místě svého bydliště.

V roce 2010 se konalo Fórum ve 40 Zdravých městech, obcích a regionech. Účastníci těchto setkání určovali v místě **10P – desatero problémů**, které bylo následně ověřováno v anketě, do níž se zapojil širší okruh občanů. Ověřený seznam největších problémů putuje poté do zastupitelstva, které zahrne řešení jednotlivých témat do plánovacích dokumentů, včetně rozpočtu. Fóra probíhají každoročně, lidé tak mohou během veřejného setkání získat informace, jak bylo naloženo ze strany města s jejich podněty z minulých let.

Mezi navrhovanými problémy se často objevují témata, jako je údržba zeleně a pořádek ve městě, parkování, oprava chodníků a silnic, zřizování areálů pro volnočasové aktivity nebo zlepšování komunikace úřadů s občany. v loňském roce se začaly opakovaně objevovat také požadavky občanů na obnovu dřívějších tradic v místě – přívos, farmářské trhy, tradiční řemesla, regionální výrobky. Účastníci Fóru také často vznášejí požadavky na práci s konkrétními cílovými skupinami, jako jsou senioři, nepřízpůsobiví občané nebo nezaměstnaní.

Databáze DobráPraxe.cz

Databáze Národní sítě Zdravých měst na adrese www.dobrapraxe.cz je od roku 2010 přehlednější, návodnější a obsahuje řadu nových zajímavých informací, inspirací a příkladů z praxe měst, obcí, mikroregionů a krajů. Ke konci minulého roku zde bylo zahrnuto přes 150 příkla-

dů dobré praxe z různých oblastí života v obcích, jako je životní prostředí, doprava, sociální služby, volný čas ad. Databáze nezapomíná ani na typová řešení např. grantových schémat, projektů Bezpečná cesta do školy, studentských parlamentů apod. Obsahuje také příklady aktivit ze švýcarských regionů a obcí, získané od švýcarských partnerů z asociace Equiterre v rámci společného přeshraničního projektu. Nově jsou v Databázi k nalezení tzv. střípky – krátké přehledné ochutnávky toho, co se v praxi osvědčilo a čím lze ostatní inspirovat.

Sdílení zkušeností

Účastníci celostátního setkání s názvem **Místní Agenda 21 – cesta ke kvalitní obci** diskutovali o praktických otázkách financování MA21 a o spolupráci s odbornými partnery při realizaci komunitních kampaní. Seminář byl součástí tzv. Školy NSZM, akreditovaného vzdělávacího programu pořádaného pravidelně třikrát do roka pro koordinátory a politiky Projektu Zdravé město a MA21. Každá škola se zaměřuje na určité aktuální téma. Jarní školu hostil Pelhřimov, Letní školu Prachovice, Podzimní škola proběhla v Uherském Hradišti. Účastníci se cvičili např. v tvorbě projektů, medializaci, práci s Metodikou NSZM, práci s informačním systémem DataPlán NSZM a zabývali se mnoha dalšími tématy.

Jarní škola NSZM 2011 proběhne v termínu 30. března až 1. dubna ve Zdravém městě Litoměřice, všichni jsou srdečně zváni.

Probíhaly také odborné tematické semináře zaměřené na konkrétní oblasti rozvoje obcí a regionů. Na Ministerstva zdravotnictví se v březnu 2010 uskutečnil workshop k tématu podpory zdraví. v prostorách Českého svazu vědecko-technických společností proběhly později tematické sekce NSZM k oblastem udržitelná energetika a doprava a udržitelná spotřeba a výroba.

Výstupy z akcí NSZM jsou dostupné na www.nszm.cz.

Výzkum v oblasti veřejného zdraví

Mezinárodní projekt Strengthening Engagement in Public Health Research (STEPS), financovaný z programu Evropské komise Science in Society, má za cíl zmapovat roli občanské společnosti při výzkumu v oblasti veřejného zdraví ve dvanácti nových členských státech Evropské unie. Za Českou republiku je partnerem projektu Národní síť Zdravých měst, která loni v březnu uspořádala odborný seminář k problematice. Seminář, na kterém se podílela řada odborných partnerů,

včetně Univerzity Palackého v Olomouci nebo České kanceláře Světové zdravotní organizace (WHO), se podrobněji zaměřil na téma dětských úrazů.

Zástupkyně NSZM se zúčastnila také mezinárodního setkání všech účastníků projektu, které se konalo v květnu na Maltě. Účastníci ze dvanácti evropských států zde společně diskutovali nad situací veřejného zdraví ve svých zemích. Výsledky projektu byly následně prezentovány na konferenci Evropské asociace podpory zdraví (EUPHA), která se konala v listopadu v Amsterdamu. v praxi by měly být výstupy z mezinárodního projektu STEPS využity pro zlepšení situace v oblasti výzkumu veřejného zdraví – zejména s ohledem na nové členské státy EU.

Téma pro rok 2011: Udržitelná spotřeba a výroba

Rada vlády pro udržitelný rozvoj schválila jako společné téma aktivit na místní úrovni v roce 2011 udržitelnou spotřebu a výrobu.

Již v uplynulém roce probíhala řada akcí a aktivit, které s touto problematikou souvisejí. Městský úřad Chrudim získal jako první město v ČR certifikát EMAS, dokládající snižování negativních dopadů provozu na životní prostředí. Na začátku února se přímo na místě uskutečnilo diskusní setkání EMAS na Městském úřadě v Chrudimi. v dubnu se pak v prostorách Městského úřadu Uherské Hradiště uskutečnilo diskusní setkání k tématu ekologizace úřadu, jehož cílem bylo předat praktické zkušenosti Uherského Hradiště a inspirovat další zájemce o tento systémový krok uvnitř úřadu. Obě města jsou držitelem Ceny za inovaci ve veřejné správě, kterou získala od Ministerstva vnitra právě za opatření vedoucí k ekologizaci úřadu a organizací města.

V roce 2011 bude ve Zdravých městech, obcích a regionech probíhat množství aktivit spojených s udržitelnou spotřebou na úřadech, ale také třeba se zeleným nakupováním ve veřejné správě nebo s podporou férového obchodu v rámci projektu **Fairtradová města**.

Přehled chystaných akcí NSZM je průběžně k dispozici na www.zdravamesta.cz/aktual.

**Petr Švec, ředitel NSZM ČR,
redakčně zkráceno
Foto archiv NSZM**

INSPIRUJME SE!

Díky spolupráci Zdravých měst, obcí a regionů ČR se švýcarskou asociací Equiterre vznikla nová publikace, která obsahuje inspirativní příklady dobré praxe z obcí a regionů Švýcarska a České republiky. Obě země se mohou pochlubit řadou ukázkových aktivit, naplňujících principy udržitelného rozvoje a podporujících zdraví a kvalitu života obyvatel. Publikace s názvem **Inspirujme se! Ukázkové aktivity a dobrá praxe ze Švýcarska a České republiky** má za cíl část těchto aktivit stručně představit, a to prostřednictvím devíti vybraných témat, která vzešla z diskuse nad inspirativními postupy z obou zemí a nad tím, jak je využít v praxi obcí, regionů i kantonů. Cílem publikace není jen srovnání obdobných aktivit ze Švýcarska a z České republiky, ale především vzájemná inspirace pro zástupce místních samospráv v obou zemích. i když systém veřejné správy ve Švýcarské konfederaci vychází z rozdělení státu na 26 kantonů, kde každý z nich má svůj odlišný systém administrativy i řízení, a je tedy značně odlišný od správního členění České republiky, měla by publikace představit úspěšné postupy, které jsou realizovatelné v obou zemích a v prostředích s odlišnou strukturou veřejné správy. Publikace je volně dostupná na www.nszm.cz. Na rok 2011 připravuje NSZM vydání další publikace zaměřené na dobrou praxi obcí a regionů. Publikace se bude zabývat především tématem zdravého a aktivního stárnutí.

Světový klimatický summit v Mexiku

V mexickém Cancúnu hledali od 29. listopadu do 10. prosince 2010 společnou dohodu v otázce ochrany globálního klimatu účastníci světového summitu OSN z více než 190 států.

Jaké výsledky přineslo 16. zasedání konference smluvních stran (COP 16) Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC) a 6. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu (CMP 6)? Stručně shrnuto: v Cancúnu bylo dosaženo shody o prvním konkrétním balíčku rozhodnutí, na jehož základě má vzniknout budoucí mezinárodní dohoda o ochraně klimatu. S výsledkem tak může být, do jisté míry, spokojena i ČR s tím, že je nutné na výstupy cancúnské konference navázat při vyjednávání, která se uskuteční v letošním roce. Důležité z našeho pohledu je především to, že se podařilo prosadit všechny důležité prvky Kodaňské dohody z roku 2009, a to zejména v oblasti cílů pro snižování emisí skleníkových plynů ze strany všech významných emitentů z rozvinutých a rozvojových zemí. Důležitým výstupem je i to, že byl nastaven základ pro financování opatření pro přizpůsobení se negativním dopadům změny klimatu a transfer technologií v rozvojových zemích.

Křehká rovnováha

V sobotu 11. prosince 2010 kolem osmé hodiny ranní došlo v Cancúnu k dohodě o hlavním výstupu konference, kterým je nová tzv. Cancúnská dohoda (Cancún Agreement).

Shoda na tomto textu, který mexické předsednictví představilo v pátek večer, se rodila poměrně obtížně. Dokument samotný vzešel z mnohadenních intenzivních jednání, do kterých byli ve finální fázi zapojeni i jednotliví ministři. Na závěrečném jednání novou dohodu za aplausu na plénu podpověly jednomyslně všechny smluvní strany Rámcové úmluvy, vč. USA, skupiny G77 a Číny, EU, Japonska, skupiny nejméně rozvinutých států (LDCs), sdružení malých rozvojových ostrovních států (SIDS) a států Afriky. Vůči navrženému se nicméně velice ostře vymezila Bolívie, která navrhla zapracovat velké množství nových připomínek. Ty však byly neakceptovatelné, protože text samotný obsahoval poměrně křehkou rovnováhu z pohledu jednotlivých států. Jaké-

koliv narušení dohody by pravděpodobně v této fázi představovalo celkový krach vyjednávání.

Většina států dohodu z Cancúnu hodnotí jako nejvýznamnější pokrok od roku 2007, kdy byl na COP 13 přijat tzv. Akční plán z Bali. Mnoho států také vysoce oceňilo práci mexického předsednictví (v čele s ministryní zahraničí P. Espinosa), kterému se podařilo do procesu vrátit transparentnost, vzájemnou důvěru mezi státy a ochotu dělat kompromisy. Většina smluvních stran totiž musela slevit z některých svých požadavků, přesto je naprostá většina s výstupem spokojena a potvrdila ochotu pracovat na dalších důležitých agendách a především nevyřešených úkolech. Cílem nyní bude dosažení dalšího pokroku na následující konferenci smluvních stran (COP 17/CMP 7), která se bude konat letos v Durbanu v Jihoafrické republice.

Cancúnská dohoda

Cancúnská dohoda obsahuje z hlediska České republiky, resp. Evropské unie, následující hlavní pozitiva, resp. negativa:

Pozitiva

- Podařilo se do přijatého textu (rozhodnutí) dostat vše podstatné z Kodaňské dohody z roku 2009. Ta měla formu politické deklarace, kterou zejména některé rozvojové státy nepodpořily.
- V textu je odkaz na soupis emisních redukčních závazků, které si jednotlivé rozvinuté a rozvojové státy zvolily v rámci Kodaňské dohody. Zároveň je uvedeno, že jsou tyto závazky z globálního pohledu ve velké míře nedostatečné a mělo by dojít k jejich přezkumu a revizi.
- Je potvrzen cíl nepřekročit nárůst globální průměrné teploty o více jak 2 °C ve srovnání s obdobím před průmyslovou revolucí. V textu je zanesen i odkaz na možnou revizi tohoto cíle 1 a je zde zmíněn i možný přezkum ambicióznějšího cíle 1,5 °C, který je klíčový zejmé-

na pro malé rozvojové ostrovní státy a Afriku. Dokument obsahuje zmínku o tom, že by globální emise měly dosáhnout svého vrcholu co možná nejdříve.

- Dojde k přezkumu aktivit vedoucích ke snižování emisí v rozvojových zemích, což je důležité zejména v případě Číny, Indie a Brazílie. Bude vytvořen systém mezinárodních konzultací a analýz (ICA – International Consultation and Analysis), který bude zkoumat mitigační aktivity rozvojových zemí. Rozvojové země budou muset nově (jednou za dva roky) předkládat emisní inventury a častěji a podrobněji zpracovávat svá Národní sdělení o implementaci mitigačních a adaptačních opatření. Bude vytvořen registr, který bude propojovat žádosti o finanční podporu rozvojových zemí s jednotlivými donory s cílem implementace jednotlivých opatření.
- V oblasti financování byl založen nový Zelený klimatický fond, tj. byl odstartován proces, který povede k jeho fyzickému vytvoření. Byla potvrzena částka 100 mld. USD ročně (k roku 2020), která bude vynaložena na pomoc rozvojovým zemím. (To již bylo obsaženo v Kodaňské dohodě, ale během vyjednávání silně rozporovala skupina rozvojových zemí G 77). Celkově tato suma má být pokryta z různých zdrojů, tedy nejen z peněz jednotlivých vlád.
- Byl vytvořen program pro adaptace na změnu klimatu a transfer technologií (bez odkazu na práva k duševnímu vlastnictví – Intellectual Property Rights, který je z našeho pohledu problematický).
- Státy se vyslovily pro podporu pokračování stávajících flexibilních mechanismů po roce 2012 s možností postupné modifikace a přípravy nových (sektorové přístupy).
- Potvrzena byla možnost uplatnění technologie zachytávání a ukládání oxidu uhličitého (CCS – Carbon Capture and Storage) v rámci mechanismu čistého rozvoje (CDM – Clean Development Mechanism).

1 S ohledem na nové vědecké výstupy práce Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), které vyplnou z 5. hodnotící zprávy IPCC (2013–2014). Tato revize by měla být dokončena v roce 2015.

- Rovněž byla potvrzena dohoda o postupném zpomalení a následném zastavení odlesňování a rámci pro snižování emisí z odlesňování a degradace lesů (REDD+ – Reducing Emissions from Deforestation and Forest Degradation).

Negativa

- K hlavním nedostatkům jistě patří absence odkazu na jasné cíle vyjednávání v následujícím roce, kdy by, dle našeho názoru, mělo dojít k uzavření nové právně závazné dohody o ochraně klimatu, která by (popřípadě s pokračováním Kjótského protokolu) zastřešovala spolupráci všech rozvinutých a rozvojových zemí po roce 2012, kdy skončí první kontrolní období Kjótského protokolu.
- Dohoda stále seriózně neřeší emisní redukční závazky takovým způsobem, aby došlo k naplnění celosvětových cílů ve středně, resp. dlouhodobém časovém horizontu. Existuje pouze odkaz na dobrovolné závazky smluvních stran Rámcové úmluvy (tzv. pledges).
- Z pohledu EU se nepodařilo prosadit odkaz na dlouhodobý globální emisní redukční cíl k roku 2050 (stále trvá odpor především USA a Číny) a konkrétní rok, kdy by globální emise měly dosáhnout svého vrcholu (EU prosazuje rok 2015).
- Některé povinnosti rozvojových zemí v oblasti mitigací mají stále dobrovolný charakter.
- u některých nových institucí (adaptace, technologie, finance) byl zahájen proces jejich vytvoření – vyřešení podstatných detailů však bylo odloženo až na následující rok.
- Z pohledu rozvinutých zemí (tedy i ČR) přibudou některé nové reportingové povinnosti (např. zprávy o poskytnutých prostředcích v rámci fast-start financování) a každé dva roky nové zprávy o dosaženém pokroku, založené na přípravě Národních sdělení.
- V rámci diskuse pod Kjótským protokolem se nepodařilo vyřešit otázku míry převoditelnosti jednotek přiděleného množství (AAUs – Assigned Amount Units) a metodu započítávání emisí a propadů ze sektoru Využívání krajiny, změny ve využívání krajiny a lesnictví (LULUCF – Land-use, Land-use Change and Forestry).
- V textu nejsou zmíněny patřičné odkazy na ICAO / IMO (International Civil Aviation Organization / International Maritime Organization) a na nástroje pro snižování emisí z letecké a námoř-

ní dopravy. Podobně chybí odkaz na rezoluci Montrealského protokolu a redukční cíle pro skleníkové plyny vycházející z fluorovaných uhlovodíků – HFCs (využívané především jako chladiva).

Více informací o summitu najdete na stránkách www.unfccc.int.

*Ing. Pavel Zámyslický, MŽP
Ing. Kateřina Konečná, MŽP
Foto Pavel Zámyslický*

▲ V Cancúnu mimo jiné vystoupil Mexický prezident Felipe Calderón.

▲ Christiana Figueres, výkonná tajemnice sekretariátu Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu.

▲ Českou delegaci na konferenci v Cancúnu vedl náměstek ministra životního prostředí Ivo Hlaváč.

Houby nejsou na houby

Houby (*Fungi*, *Mycota*, *Mycobiota*) patří bezesporu mezi druhově nejbohatší a současně nejrozšířenější skupiny organismů na Zemi. Střízlivé odhady hovoří o tom, že se na naší planetě v současnosti vyskytuje 750 000 až 1 500 000 druhů. Podle všeho jsou houby v globálním měřítku druhou druhově nejbohatší skupinou organismů, hned po hmyzu.

Přehlížené, a přesto důležité

O tom, jak málo známe skupinu hub, vypovídá nejlépe skutečnost, že až dosud jich vědci popsali pouze 99 000 druhů. V Evropě převyšuje počet druhů hub téměř ve všech typech prostředí počet druhů cévnatých rostlin třikrát až sedmkrát. Českou republiku osídluje podle současných znalostí až 30 000 druhů hub, z toho 4000–6000 druhů makromycet (viz rámeček 1).

NENÍ HOUBA JAKO HOUBA

Houby již delší dobu nepovažujeme za rostliny, ale vyčleňujeme je jako samostatnou říši, stejně jako prvky, rostliny a živočichy. Použití soudobých postupů molekulární genetiky a zobrazovacích technik přineslo poznání, že některé mikromycety musíme zařadit mezi prvky, jiné považujeme za řasy ze skupiny Chromista. Mezi houby se naopak dostaly organismy dříve pokládáné za prvky. Z veskrze praktického hlediska dělíme houby na mikromycety, které většinou tvoří plodnice a které pouhým okem nerozpoznáme, a na makromycety. Pro druhou skupinu jsou charakteristické okem rozeznatelné plodnice, např. kloboukaté u hub s třeněm („nohou“), za nimiž se vypravujeme do lesa. Uvedené dělení je pochopitelně umělé a neodráží fylogenetický vývoj těchto organismů. Lichenizované houby, lišejníky, zkoumá samostatný vědní obor – lichenologie.

Pro fungování ekosystémů, z pohledu člověka módně chápaného jako poskytování existenčních služeb pro lidstvo, hrají houby naprosto nezastupitelnou roli. Většina široké veřejnosti si pod pojmem houba představí plodnice makromycet, které se staly neodmyslitelnou součástí našeho jídelníčku. V některých částech světa jsou velké houby nezanebatelným zdrojem potravy (viz rámeček 2). Protože makromycety tvoří v různých částech světa jen pětinu nebo čtvrtinu druhů hub, zůstává význam těchto pozoruhodných a často přehlížených organismů pro zdravou přírodu poněkud utajen.

HOUBAŘENÍ V ČR a VE SVĚTĚ

Tvrzení, že Češi mají houbaření rádi jako málokdo na světě, není ani zdaleka nadsazené. Podle údajů České zemědělské univerzity v Praze nasbíráme ročně více než 20 000 tun hub v hodnotě téměř 1,9 miliardy Kč. Nedávné sociologické šetření ukázalo, že na houby vyrazí rok co rok přes 70 % obyvatel ČR. Navíc každý pátý Čech se považuje za přímo vášnivého houbaře. Za důležitou součást života označilo sběr hub v přírodě dalších 24 % dotazovaných. Většina účastníků ankety dává při skladování hub přednost nejstaršímu a také veskrze přírodnímu způsobu – sušení. Jenom menší část zpovídáných chodí na houby proto, aby si zpestřila jídelníček: důležitější pro ně je pohyb v přírodě.

Houbaření si oblíbily také další slovanské národy, i když spousta Poláků se vydává do lesa přivydělat si. V Ruské federaci dokonce v létě vypravují zvláštní houbařské vlaky. Češi naučili sbírat houby i obyvatelé bývalé NDR, kteří do tehdejšího Československa vyráželi houfně na dovolenou. Ve Francii lidé do lesa za houbami rádi zajdou, ale jako vyhlášení gurmáni upřednostňují sběr lanýžů a pěstování žampionů. i když Italové si bez hub nedokážou svůj jídelníček představit, namísto sběru v přírodě je ve velkém dovážejí z Polska nebo Skandinávie. V severských zemích houbaří jen příslušníci slovanských menšin a profesionální sběrači. Světovou velkopěstírnou č. 1 zůstává Čína. i když odtud proudí do světa miliony tun zpracovaných makromycetů, představují houby jeden z pilířů tradičního čínského lékařství a skvělým doplňkem místní kuchyně se staly již před 2 000 lety. Zatímco Evropané zkonzumují ročně 2,5 kg hub na osobu, každý Japonec jich spořádá za stejnou dobu 30 kilogramů! Naproti tomu Australané považují houbaření za nemístný hazard a jedlou houbou je pro ně jen pod pečlivým dohledem vypěstovaný nebo v důvěryhodném obchodě zakoupený žampion.

Spolu s bakteriemi patří houby mezi nejvýznamnější rozkradače (destruenty) zbytků různých organismů. Podílejí se na vzniku humusu a organické sloučeniny postupně mineralizují. Tím vznikají látky, které rostliny mohou opětovně přijímat jako živiny. Četné druhy hub výskytem na určitém stanovišti indukují stav prostředí, kupř. dostatečné množství rozkládající se dřevní hmoty. Dobře známí choroši (*Polyporaceae*) umožňují hodnotit nejen stav lesa, ale i dalších typů prostředí, v němž rostou staré stromy, jako jsou aleje nebo parky.

Houbový internet

Modelovým příkladem symbiózy organismů zůstává mykorrhiza. Jde o oboustranně prospěšné soužití hub s kořeny vyšších rostlin. Zatímco rostlina dodává houbě cukry, představující pro ni významný zdroj energie, houba naopak zprostředkovává rostlině kontakt s půdou a protože mnohonásobně zvětšuje aktivní absorpční povrch kořenů, zlepšuje zásobování rostliny vodou a v ní rozpuštěnými minerálními látkami. Vlákna (hyfy) hub vytvářejí na povrchu kořene antibiotika a chrání jej tak nejen před mechanickým poškozením, ale i před patogenními organismy. Vzájemným propojením rostlin houbovými vlákny vzniká v půdě síť podhoubí, trefně označovaná jako houbový internet. Málokterý milovník přírody tuší, že půda, po které kráčíme na louce či v lese, je doslova protkána stovkami kilometrů tenounkých, navzájem propletených houbových vláken.

Některé mykorrhizní houby dokážou hromadit těžké kovy, jako je kadmium či olovo a omezovat jejich pronikání do potravního řetězce, na jehož konci může stát člověk.

Zatímco dříve byla mykorrhiza přehlížena, až dosud byla popsána u více než 95 % krytosemenných rostlin a u všech jehličnanů, přičemž podhoubím jedné houby může být propojeno hned několik druhů vyšších rostlin. Na druhé straně kořeny jediného stromu dokážou poskytnout vhodné prostředí až 2 000 různých druhů mykorrhizních hub. Švýcarští a kanadští badatelé pokusně prokázali, že druhová rozmanitost mykorrhizních hub v určitém

ekosystému určuje rozmanitost rostlin, a tím i jeho produktivitu. Naopak počet druhů stromů je na větším území slibným ukazatelem druhové bohatosti makromycetů.

Nedávno uveřejněné výsledky švýcarských odborníků naznačují, že naočkování rýžovníku určitými mykorrhizními houbami vede k dvojnásobnému až pětinasobnému zrychlení růstu plodiny v důsledku intenzivnější činnosti genů zapojených do přenosu fosforu.

Lišejníky, správně lichenizované houby, tvoří symbiózu houby a fotosyntetizujícího mikroorganismu, kterým je buď zelená řasa, nebo sinice.

Na druhou stranu houby cizopasíci na rostlinách snižují výnos napadených plodin a dalších kulturních rostlin, zatímco jiné ničí potraviny a krmiva.

Nověji se houby využívají při přípravě biopesticidů a při rozkladu některých látek znečišťujících půdu.

Jak udržet houby v krajině

I přes malou znalost a zároveň všudypřítomnost hub je zřejmé, že většina evropských druhů se nevyskytuje běžně, ba naopak se řadí mezi vzácné organismy. Ohrožuje je úbytek přirozených nebo alespoň dlouhověkových lesů a následné snižování objemu tlejícího dřeva (jediný ladem ležící kmen buku v lese obvykle hostí více než 50 druhů hub), vysazování monokultur často nepůvodních dřevin, intenzifikace zemědělské výroby, znečišťování ovzduší cizorodými látkami, ukládání dusíku a fosforu v prostředí (eutrofizace) a dnes tolik diskutovaná změna podnebí.

Stejně jako u jiných taxonů nebo ekologických/funkčních skupin se jako neúčinnější forma ochrany hub ukazuje péče o jimi osídlená stanoviště, jako jsou lesy nebo travinné porosty. Tato péče zahrnuje kupř. ponechání mrtvého dřeva na místě, udržení stromů hostících mykorrhizní houby v krajině či aplikaci odpovídajícího množství hnojiv.

A jaký je vlastně dopad houbaření na výskyt a početnost makromycet? Výsledky téměř třicetiletého výzkumu ve Švýcarsku stejně jako závěry obdobných studií v Nizozemsku, Polsku a USA jednoznačně potvrzují, že dlouhodobý a systematický sběr hub neohrožuje ani jejich celkovou biomasu, ani druhovou bohatost, samozřejmě za předpokladu, že neničíme samohouby. Nicméně příliš intenzivní a necitlivé houbaření může sešlapaním a hrabáním poškozovat horní vrstvu lesní půdy. V Rakousku není dovoleno houbařit ve skupinkách a osamocené houbaře může nasbírat nanejvýš dva kilogramy hub denně. V některých spolkových zemích u našich jižních sousedů se

▲ Široká veřejnost se setkává nejčastěji s makromycetami: právě plodnice některých druhů zajímají houbaře.

můžete vypravit za houbami do lesa jen ve vymezené dny, týdny nebo měsíce. V určitých částech Itálie potřebujete ke sběru hub zvláštní povolení.

Mezinárodní společnost na ochranu hub

V některých evropských zemích, jako je Belgie, Estonsko, SRN nebo Švýcarsko, byla pro ochranu ohrožených hub vyhlášena chráněná území. Bohužel, ochranu hub zcela opomíjejí obě nejdůležitější právní normy na ochranu přírody na našem kontinentě: v Evropské unii platná směrnice č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, známější jako směrnice o stanovištích, a v celoevropském měřítku Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť, podle místa sjednání běžně označovaná jako Bernská úmluva. A tak vzhledem k tomu, že houby nemizejí jen v Evropě, byla v srpnu 2010 ustavena ve skotském Edinburghu Mezinárodní společnost na ochranu hub (ISFC).

Česká republika patří mezi 14 evropských zemí, kde ohrožené druhy hub chrání zákon, v ČR konkrétně zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů: ze 46 zvláště chráněných druhů hub je 27 hodnoceno jako kriticky ohrožené, 13 se považuje za silně ohrožené

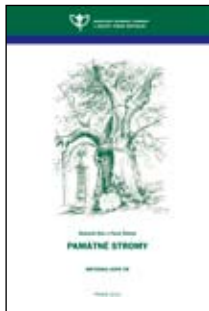

▲ Novější výzkumy ukázaly, že některými znaky jsou houby ve skutečnosti bližší živočichům než rostlinám, mezi které byly donedávna tradičně řazeny.

a šest je řazeno do kategorie ohrožené. Červený seznam ohrožených hub v ČR (Holec & Beran 2006, http://portal.nature.cz/publik_syst/files/RL_hub.pdf) uvádí celkem 687 vymizelých nebo ohrožených druhů makromycet, což představuje každý šestý druh vyskytující se na našem území. U dalších 217 nemáme k dispozici spolehlivé údaje, abychom mohli objektivně vyhodnotit jejich stav z hlediska ochrany.

RNDr. Jan Plesník, CSc.
Agentura ochrany přírody
a krajiny ČR Praha
Foto Jan Plesník

Publikace

Památné stromy

Metodika AOPK ČR je určena zejména orgánům ochrany přírody, které mají agendu památných stromů ve své kompetenci. Vzhledem k širšímu pojetí metodiky poslouží i široké veřejnosti. Její hlavní náplň tvoří témata týkající se statutu ochrany památných stromů, jako je vyhlášení a rušení památných stromů či péče o památné stromy. Nedílnou součástí metodiky jsou vzory správních aktů, např. vzory rozhodnutí o vyhlášení památného stromu, o souhlasu s ošetřením památného stromu apod., stejně jako tabulka kompetencí orgánů ochrany přírody v agendě památných stromů. Toto v pořadí třetí vydání metodiky z roku 2010 je pouze elektronické a reaguje na novelu zákona č. 114/1992 Sb, o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších právních předpisů. K dispozici je na www.ochranaprirody.cz.

Zdroj: www.mzp.cz – úvod k publikaci

Pozvánky

Cesty za krkonošskými jeleny

Program **Jelen lesní, seznamte se...**, který nabízí Správa Krkonošského národního parku v rámci cyklu **Nás učí příroda** probíhá od začátku ledna **do konce března 2011**. Podobně jako v loňském roce, každý týden (vždy ve středu) je k dispozici organizovaným skupinkám, tedy především dětem z mateřských škol a žákům základních a studentům středních škol. „Jelení program vlastně celý cyklus **Nás učí příroda** loni zahájil, a to nadmíru úspěšně, i proto jsme letos připravili několik novinek,“ říká vedoucí pracoviště ekologické výchovy Správy KRNP ve Vrchlabí Michal Skalka. První novinkou je, že jakousi vstupenkou k účasti na programu bude kilogram suchého (neplesnivého) pečiva na každého účastníka. (To platí pro školní část programu „Jelen lesní, seznamte se...“, tedy pro pravidelné středeční turnusy.) „Druhou novinkou je, že jsme se pro obrovský zájem rozhodli otevřít i tři sobotní termíny pro kohokoli,“ dodává Michal Skalka. Nabízejí se soboty 15. ledna, 19. února a 12. března. Správa KRNP se v tomto případě rozhodla vybírat nevratný registrační poplatek ve výši 100 Kč na osobu. „Je to proto, aby ti, kdo se registrují, opravdu dorazili a virtuální zájemci nezabírali místo pro ty skutečné,“ vysvětluje Skalka. Kapacita je vždy omezena, protože pozorování jelenů a laní z bezprostřední blízkosti v přezimovacích obůrkách větší skupiny z povahy věci vylučuje. Zájemci o středeční i sobotní termíny programu „Jelen lesní, seznamte se...“ se musí registrovat u Michala Skalky, mskalka@krnap.cz, 737 331 912.

Jakub Kašpar, Správa Krkonošského národního parku, upraveno (red)

Poznatky z přechodu k nízkouhlíkové ekonomice

Seminář organizovaný Britským velvyslanectvím v Praze ve spolupráci s Ministerstvem životního prostředí ČR, který se koná **25. ledna 2011** v Praze v hotelu Thalia (Národní třída 13), představí britské příklady dobré praxe v oblasti přechodu k nízkouhlíkové ekonomice, a to z perspektivy vlády, neziskových organizací i obchodníků a nabídne možnosti, jak by tyto zkušenosti mohly být použity v zemích střední Evropy. Britské společnosti, které mají sídlo v regionu, pohovoří o svých úspěších a investicích do zelených technologií na pozadí současných politických a ekonomických trendů. Debatu doplní příspěvky o práci české vlády na Národní politice pro změnu klimatu a dalších studiích vedených českými i mezinárodními neziskovými organizacemi.

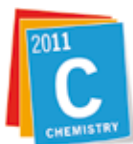
Zdroj: www.mzp.cz

Výstava Rostliny Orlických hor a podhůří

Výstava velkoplošných fotografií Josefa Kučery Rostliny Orlických hor a podhůří je otevřena v Muzeu zimních sportů a řemesel v Deštném v Orlických horách **do konce března 2011**. Na třiceti velkoformátových fotografiích autor představuje botanické skvosty přírody Orlických hor.

Zdroj: www.ochranaprirody.cz – Správa CHKO Orlické hory

Mezinárodní rok chemie

International Year of
CHEMISTRY
2011

Snídaně vědkyň

Snídaně vědkyň bude první větší akcí v České republice konanou v rámci Mezinárodního roku chemie 2011. Myšlenka uspořádat akci věnovanou ženám v chemických oborech vznikla v Brisbane na University of Queensland v Austrálii. Cílem je propojit telemostem v jediný den ženy vědkyně z celého světa. Akce se mezi jinými zúčastní vědkyně z Toulouse, Krakova, Lundu, Wokingu, Prahy a dalších míst. Součástí české Snídaně v Praze bude panelová diskuse několika významných vědkyň z oboru chemie na téma **Chemie v životě, ženy ve vědě, ženy v chemii**. Diskuse by měla být obecně věnována chemii a Roku chemie, postavení chemie mezi jinými vědními obory. Účast na snídani zatím přislíbily: Prof. RNDr. Jitka Ulrichová, CSc., Prof. Ing. Jitka Moravcová, CSc., Prof. Ing. Gabriela Basařová, DrSc., a Mgr. Jana Roithová, Ph.D. Akce se uskuteční 18. ledna 2011 v Praze v reprezentativních prostorách Akademie věd České republiky (Národní 3). Snídani bude předcházet krátká tisková konference (místnost č. 205), která Rok chemie v ČR slavnostně zahájí. Podrobnosti jsou k dispozici na www.rokchemie.cz.

Zdroj: www.mzp.cz

Vyhlášení soutěže

Česká společnost chemická a Royal Society of Chemistry vyhláší v rámci Mezinárodního roku chemie 2011 mezinárodní soutěž pro žáky základních škol na téma: **Životodárná voda**. Přijďte se k dětem z celé Evropy a části Afriky a namalujte obrázek, vyrobte koláž, pořádky fotografií – vyjádřete, co pro vás osobně voda znamená, co si o ní myslíte. Soutěžní práce budou přijímány do **31. ledna 2011**. Z vítězných prací bude připravena mezinárodní putovní výstava, která se v září 2011 rovněž uskuteční v České republice. Doplňující informace jsou k dispozici na internetových stránkách, www.rokchemie.cz anebo na e-mailu: voda@rokchemie.cz.

Kateřina Šebková, odbor environmentálních rizik MŽP

Mokřady a klimatická změna

Českovice u Blanska 2.–5. února 2011

Konference ke 40. výročí sjednání Úmluvy o mokřadech majících mezinárodní význam
především jako biotopy vodního ptactva

Dovolujeme si vás pozvat na konferenci **Mokřady a klimatická změna**, jejímž cílem je výměna pozitivních i negativních zkušeností získaných při ochraně, obnově a managementu různých typů mokřadních ekosystémů na území České republiky a Slovenské republiky.

Program konference zahrnuje 10 hlavních tématických okruhů, prostor bude věnován i diskusím a výměně názorů. Na základě nejnovějších poznatků výzkumu, výsledků monitoringu a praktických zkušeností se na konferenci pokusíme najít mj. i odpovědi na následující otázky: Jsou současné změny mokřadů v krajině nevratné? Do jaké míry ovlivnila likvidace mokřadů retenční schopnost krajiny a koloběh živin? Jaké jsou možnosti obnovy mokřadů ve volné krajině? Do jaké míry

vede obnova mokřadů ke zlepšení ekologických funkcí krajiny? Může mít úbytek mokřadů vliv na klimatickou změnu? Může návrat mokřadů do krajiny zmírnit klimatickou změnu?

Konferenci pořádá Český ramsarský výbor, poradní orgán Ministerstva životního prostředí ve věcech ochrany mokřadů, a Expertní skupina Českého ramsarského výboru za finanční podpory Ministerstva životního prostředí ČR.

Bližší informace ke konferenci naleznete
na www.mokrady2011.cz

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Mediálním partnerem konference
je časopis *Vodní hospodářství*

**vodní
hospodářství**

Zpravodaj Ministerstva životního prostředí ■ Ročník XXI, číslo 1/2011 ■ Vychází 11 čísel ročně ■ Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 267 122 040, www.mzp.cz ■ Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Kolářová, tel. 261 910 608, e-mail: hana.kolarova@tiscali.cz ■ Grafická úprava, tisk a distribuce Impax, spol. s r. o.; fotografie bez uvedení zdroje jsou z archivu Impax, spol. s r. o. ■ Prosíme zájemce o odběr Zpravodaje MŽP, Věstníku MŽP, aby svou žádost a adresu k zaslání oznámili na e-mail: zpravodaj@mzp.cz – budou tato periodika dostávat zdarma. Na stejný e-mail můžete psát i své dotazy a náměty. ■ MK ČR E 6189 ■ ISSN – tištěná verze 0862-9005

